

Regeringens skrivelse

2001/02:90

Nordiskt samarbete 2001

Skr.
2001/02:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 7 mars 2002

Göran Persson

Anna Lindh
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet under år 2001 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

1	Inledning	3
2	Samarbetets huvudområden	5
2.1	Samarbetet inom Norden	5
2.2	Norden och Europa samt Schengensamarbetet	6
2.3	Norden och dess närområden	8
3	Nordiskt samarbete på sektorsnivå	9
3.1	Kultur och medier	9
3.2	Utbildning och forskning	13
3.3	Miljö	16
3.4	Ekonomi och näring	17
3.4.1	Energi	17
3.4.2	Näringspolitiskt samarbete och IT-forskning	20
3.4.3	Regionalpolitik	21
3.4.4	Jord- och skogsbruk	22
3.4.5	Fiskerisamarbete	23
3.4.6	Bygg- och bostadssamarbete	25
3.4.7	Transport, infrastruktur och trafiksäkerhet	25
3.4.8	Ekonomi och finanspolitik	27
3.5	Medborgarpolitik	28
3.5.1	Arbetsmarknad och arbetsliv	28
3.5.2	Socialpolitik och hälsovård	29
3.5.3	Livsmedelsfrågor	31
3.5.4	Konsumentpolitik	32
3.5.5	Jämställdhet	33
3.5.6	Lagstiftningssamarbete	34
3.5.7	Migrations- och flyktingpolitiska frågor	37
3.5.8	Ungdomsfrågor	37
3.6	Säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete	39

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 mars 2002	42
--	----

Under 2001 hade Finland ordförandeskapet i det nordiska regeringssamarbetet. Finland hade rubriken "Nordbo 2001" på sitt ordförandeprogram. Med det angavs att ambitionen var att se samarbetet på olika områden ur den enskilde nordiske medborgarens perspektiv. Medborgarperspektivet har aktualiserats av den ökande rörligheten över de nordiska gränserna och har beröringspunkter med de projekt som från svensk sida tidigare initierats för att avveckla olika hinder för rörligheten över de nordiska gränserna.

Mot bakgrund av det finska ordförandeprogrammet tillsatte Nordiska ministerrådet i mars en särskild utredare med uppgift att kartlägga vilka rättigheter en nordisk medborgare har vid bosättning, arbete, studier och uppehåll i annat nordiskt land än det egna hemlandet. Utredaren skall också lämna förslag till hur man kan förbättra informationen om nordiska avtal och konventioner till medborgare och myndigheter. I en delrapport som lämnades i oktober pekar utredaren på behovet av att öka medvetenheten om och att bättre följa upp de nordiska avtalen. En slutrapport kommer att lämnas under våren år 2002.

Finland lade under sitt ordförandeskap särskild vikt vid uppföljningen av den s.k. Visemanspanelens rapport, som lämnades i oktober 2000, med förslag till inriktning av det framtida nordiska samarbetet. I rapporten identifierades olika utvecklingstrender som påverkar Nordens framtid och det lämnades ett stort antal förslag till förändring av samarbetet, både till innehåll och organisation. Uppföljningen har ägt rum både på Nordiska rådets sida och inom Nordiska ministerrådet. Det har också varit gemensamma möten mellan rådet och ministerrådet för diskussion och samråd beträffande uppföljningsarbetet. Till Nordiska rådets session i oktober lämnades den gemensamma rapporten "Ny nordisk dagordning" om uppföljningsarbetet.

Nordiska rådet har i uppföljningsarbetet i första hand riktat in sig på organisatoriska frågor. Man har beslutat om en ändrad utskottsstruktur som ska underlätta förankringen av de nordiska frågorna i de nationella parlamenten och bättre skall svara mot ministerrådets organisation.

Nordiska ministerrådet har inriktat sig på att utarbeta en ny strategi som skall vara styrande för det nordiska samarbetet under de närmaste åren. Avsikten är att inrikta samarbetet på fem satsningsområden:

- teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets frågor och nordisk spetsforskning
- välfärd inkl. nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta och studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor
- den inre marknaden i Norden inkl. samarbete för att avlägsna gränshinder
- samarbete med grannländer och -regioner
- miljö och hållbar utveckling

Tillsammans omfattar de angivna satsningsområdena en betydande del av det nuvarande samarbetet och de fångar upp en stor del av förslagen i Visemanspanelens rapport. Åtgärdsförslag kommer att preciseras i det fortsatta arbetet inom ministerrådet.

Samverkan på det nordiska planet beträffande *hållbar utveckling* var en stor fråga även under år 2001. Den tvärsektoriella strategi för en hållbar utveckling i Norden som utarbetades och fastställdes under år 2000 trädde i kraft den 1 januari 2001. Genomförandet av strategin sker i huvudsak nationellt, men berör också många sektorer inom Nordiska ministerrådet. Strategin utgjorde underlag för diskussionen vid Nordiska rådets temakonferens om "Ett bärkraftigt Norden" i april och den extrasession som ägde rum i juni. Det uppföljningsarbete som pågår i Sverige kopplas nära till arbetet med den nationella strategin för en hållbar utveckling. En särskild arbetsgrupp har tillsatts inom Nordiska ministerrådet bl.a. med ansvar för att utarbeta indikatorer för att beskriva resultatet i uppföljningsarbetet.

De svenska och danska regeringarna har under året fortsatt arbetet med att främja integrationen i Öresundsregionen. Inför öppnandet av Öresundsförbindelsen den 1 juli 2000 tog den svenska och danska regeringen fram en gemensam rapport "Öresund – en region blir till", som föreslog en rad åtgärder på ett stort antal områden för att stimulera rörlighet och integration i regionen. Sedan rapporten publicerades har de båda regeringarna gemensamt arbetat för att söka undanröja dessa hinder för att samarbetet inom regionen ska kunna fungera så friktionsfritt som möjligt.

Bland områden som nyligen särskilt uppmärksammats kan nämnas skatte-, socialförsäkrings- och arbetsmarknadsfrågor. I slutet av oktober hölls ett möte i Köpenhamn mellan handelsminister Leif Pagrotsky, finansminister Bosse Ringholm och deras danska kollegor. Vid mötet kom ministrarna överens om att beskattningen av gränspendlare skulle ses över utifrån tre kriterier; främjande av integrationen, kostnadstäckning samt enkelhet för medborgare och företag. En lösning skulle ha funnits klar vid årsskiftet 2001/2002, men med hänsyn till regeringsskiftet efter det danska folketingsvalet den 20 november har processen fördröjts.

Vid mötet diskuterades även aktuella frågor på socialförsäkrings- och arbetsmarknadsområdet. I december nåddes en överenskommelse mellan berörda myndigheter i de båda länderna om tillämpningen av EG:s regler för dem som arbetar på båda sidor av sundet. Enligt huvudregeln skall den enskilde få socialförsäkringsförmåner från det land där man arbetar. Om man däremot arbetar i två länder skall man tillhöra socialförsäkringen i bosättningslandet. Enligt överenskommelsen kan arbetsgivaren och den anställda tillsammans ansöka om dispens från detta och kvarstå i socialförsäkringen under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda.

I början av april 2000 bildades marknadsföringsorganisationen Öresund Identity Network, ÖIN. De överordnade målsättningarna för arbetet har varit att skapa en klar och attraktiv profil för Öresundsregionen, som ska bidra till t.ex. ökad turism och ökade investeringar i regionen. Under år 2001 ombildades ÖIN under benämningen Öresund Network AB till ett aktiebolag enligt svensk lagstiftning av de fyra ägarna för att få en tydligare organisation och ett starkare skydd för varumärket.

Arbetet med att identifiera och utveckla möjliga samarbetsområden i den sydvästkandinaviska regionen, "Den Skandinaviska Arenan", har fortsatt. Inom Göteborg-Oslo-området och med en länk till Öresundsområdet bör goda förutsättningar finnas att öka samarbetet och bidra till att regionen även internationellt kan profilera sig som en väl sammanhängande och livskraftig region. Framför allt gäller detta på områden som infrastruktur, bioteknik, turism och kultur. Under våren 2002 kommer en konferens att ordnas med berörda parter för att sammanfatta läget.

Bilaterala arbetsgrupper har under 2001 fortsatt arbetet för att främja integrationen mellan Sverige och Norge samt mellan Sverige och Finland inklusive Åland. Olika typer av gränshinder har därvid diskuterats och ett antal har också kunnat lösas.

Gränskommunutredningen undersöker sedan en tid tillbaka de rättsliga förutsättningarna för att svenska kommuner skall kunna samarbeta med finska och andra utländska kommuner i gemensamma offentligrättsliga samarbetsorgan. Det finska inrikesministeriet har tillsatt en utredning som på motsvarande sätt undersöker de rättsliga förutsättningarna i Finland för ett sådant kommunalt samarbete.

2 Samarbetets huvudområden

2.1 Samarbetet inom Norden

Även under år 2001 har inriktningen på frågor som har betydelse för enskilda och företag i vardagen, särskilt arbetet med att avlägsna gränshinder, stått högt på dagordningen.

Nordiska ministerrådets informationsverksamheter i Stockholm, Köpenhamn och Oslo som upprättades år 2000 har kommit igång och visat sig fylla ett behov. I Stockholm har avtal ingåtts med Föreningen Norden om drift av verksamheten under beteckningen "Norden i Fokus". Genom "Norden i Fokus" har det nordiska samarbetet fått en synlig närvaro i Stockholm och en informationspunkt som är lätt tillgänglig för allmänheten. Under år 2001 arrangerades ett flertal seminarier, utställningar och kulturaktiviteter på nordiska teman.

På uppdrag av de nordiska samarbetsministrarna lämnade ministerrådets generalsekreterare förslag till reformering av ministerrådets budgetsystem i rapporten "Budgetanalys 2000 – Den nordiska budgeten". Syftet med uppdraget var att se på möjligheterna att förbättra styrningen av verksamheten samt att öka flexibiliteten i budgeten och därmed utrymmet för nya politiska initiativ. Rapporten innehöll en rad förslag av både principiell och teknisk karaktär. Efter en omfattande remissomgång inom ministerrådet utarbetades år 2001 ett ministerrådsförslag som överlämnades till Nordiska rådet. Viktiga moment i ministerrådsförslaget var införandet av en ny budgetprocess som innebär att berörda samarbetssektorer inom ministerrådet kommer in

i budgetarbetet på ett tidigare stadium, inrättandet av en särskild post på budgeten för nya politiska initiativ, en genomlysning av de nordiska institutionerna för att skapa ökad effektivitet samt förnyade former för samråd med Nordiska rådet i budgetarbetet. Från år 2002 har de nya budgetreformerna börjat tillämpas.

Nordiska ministerrådets budget för år 2001 uppgick till 774 miljoner danska kronor. De viktigaste områdena i budgeten var kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet som svarade för närmare hälften av utgifterna. Andra stora områden på budgeten var ekonomi- och näringssektorn, medborgarpolitik samt miljö- och närområdessamarbetet.

Den svenska andelen av budgeten var enligt den nordiska fördelningsnyckeln 34,3 procent, en ökning med 0,6 procentenheter från föregående år. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten.

Efter behandling i Nordiska rådets organ fastställde ministerrådet i oktober 2001 - i enlighet med Nordiska rådets önskemål - budgeten för 2002. Den uppgår efter prisomräkning till 787 miljoner danska kronor. Det är en reellt sett oförändrad budgetram. Ökade insatser görs på forskningssamarbete, projektexport och information. Dessutom inrättas en budgetreserv för strategiska satsningar. Den svenska andelen av budgeten minskade obetydligt till 34,2 procent. Samtidigt med beslut om budgeten för 2002 har även beslutats om en likviditetsbudget som är bestämmande för ländernas inbetalningar till ministerrådet och ett verktyg för att minska den stora likviditeten.

Samverkan med *frivilligorganisationerna*, där Föreningen Norden intar en särskild ställning, är ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. Både från Nordiska ministerrådets sida och på det nationella planet är Föreningen Norden en viktig samarbetspartner. Det gäller inte minst vid driften av informationsverksamheten vid Norden i Fokus och servicetelefonen Hallå Norden, vilka är viktiga redskap för att göra det nordiska samarbetet känt och nå ut till medborgarna.

Över den nordiska budgeten ges stöd till *samisk verksamhet* som Samerådet, Nordiskt samiskt institut och samisk kulturverksamhet. Samerådet är en politiskt obunden paraplyorganisation för samiska organisationer i Finland, Norge, Sverige och Ryssland. Nordiskt samiskt institut har till uppgift att samordna och genomföra utredningar och forskning med syfte att förbättra de samiska folkens ställning.

Nordiska ministerrådet har tagit på sig en samordnande roll beträffande årliga ministermöten i samefrågor. Vid dessa möten träffar ministrarna även Sametingspresidenterna för att diskutera gemensamma nordiska politiska frågor, bl.a. nordisk samekonvention.

Nordiskt samiskt parlamentariskt råd har bildats, men man avvaktar fortfarande att det svenska sametinget skall fatta ett positivt beslut i frågan.

2.2 Norden och Europa samt Schengensamarbetet

Under år 2001 intensifierades det nordiska samarbetet i EU-frågor. De nordiska EU-ländernas statsministrar beslutade vid sitt möte i juli att

börja träffas för samråd inför Europeiska rådets möten. De första samrådsmötena hölls i oktober och i december inför toppmötena i Gent och Laeken. Island och Norge informerades om diskussionerna.

Nordiskt samarbete i EU- och EES-frågor är ett av huvudområdena för samarbetet inom Nordiska ministerrådet. Den grundläggande ambitionen är att systematiskt utnyttja nordiska samarbetsstrukturer för avstämning och, när förutsättningar finns, samstämt agerande i aktuella EU- och EES-frågor, liksom i det bredare Europasamarbetet.

Genom att tre nordiska länder är medlemmar i EU och Island och Norge är parter i EES-avtalet har alla nordiska länder en mycket nära anknytning till det europeiska samarbetet. Samarbetet i europafrågor har i första hand karaktär av samråd och informationsutbyte. Samarbetet inom Nordiska ministerrådets ram koncentreras till områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och en önskan att påverka den europeiska dagordningen.

Samrådet i EU- och EES-frågor har fortsatt i enlighet med tidigare rutiner. Det innebär bl.a. att dessa frågor är stående punkter på dagordningen vid möten i Nordiska ministerrådet. Ministerrådets årliga rapport om detta samarbete visar på ett ganska omfattande samarbete inom flera olika sektorer. Det gäller främst konsument-, livsmedels-, forsknings-, miljö- och arbetsmarknadssektorerna.

Det informella *nordiska samarbetet på inre marknadsområdet* har fortsatt och avrapporterades vid det nordiska utrikeshandelsministermötet i oktober 2001. Ett antal olika projekt har genomförts som ett led i det nordiska samarbetet om att förverkliga den inre marknaden. Vid ministermötet orienterades om de nordiska expertmyndigheternas förslag till gemensamma nordiska regler för återkommande besiktning av maskiner och förarcertifikat för vissa maskiner. Ministrarna var eniga om vikten av att gå vidare med genomförandet av detta förslag. När förslaget är genomfört kommer en maskinentreprenör att kunna ta uppdrag i ett nordiskt grannland utan att hindras av att länderna har olika bestämmelser för maskinbesiktning och förarcertifikat. Ministrarna var också eniga om vikten av att gå vidare med andra projekt som kan underlätta för företagare att bedriva verksamhet över gränserna i Norden.

Det s.k. *Schengensamarbetet* ingicks för att påskynda förverkligandet av den fria rörligheten för personer inom EU. En del av EU:s medlemsstater ingick 1985 ett mellanstatligt avtal utanför EU:s rättsliga ram vars syfte var att successivt avveckla personkontrollerna vid de gemensamma gränserna och att utveckla det polisiära och rättsliga samarbetet mellan staterna. Genom undertecknandet av Amsterdamfördraget 1997 införlivades Schengensamarbetet i EU.

Sverige och de övriga nordiska länderna anslöt sig i december 1996 till Schengensamarbetet, utan att delta i dess operativa verksamhet. Alltsedan dess har de nordiska länderna deltagit i Schengensamarbetet på arbetsgrupps- och ministernivå, med målet att träda in i det operativa samarbetet så snart som möjligt.

Under året 2000 godkändes den nödvändiga lagstiftningen för ett svenskt operativt medlemskap i Schengen av riksdagen. Vidare inleddes utvärderingen av de nordiska länderna inför ett operativt medlemskap, vilket pågick även under början av år 2001. Utvärderingarna utföll väl,

vilket medförde att de nordiska länderna från den 25 mars, i enlighet med rådsbeslutet år 2000, tillämpar Schengenregelverket fullt ut och att den inre gränskontrollen mellan Norden och det övriga Schengenområdet därmed har upphävts. Allmänna rådet noterade resultatet från utvärderingarna och bekräftade anslutningstidpunkten.

Det svenska ordförandeskapet drev flera viktiga frågor om Schengens informationssystem framåt. Bland annat beslutade Schengenländerna att utveckla ett helt nytt system, kallad andra generationen av SIS, eller SIS II. Det nya systemet skall ha kapacitet att hantera samtliga EU-länder och kandidatländer samt i framtiden kunna vidareutvecklas med nya funktioner och vara ekonomiskt och tekniskt fördelaktigt på lång sikt. Rådet för rättsliga och inrikes frågor antog i december de nödvändiga rättsakter för finansieringen av utvecklingen av andra generationen av Schengens informationssystem.

Under år 2001 förhandlade Norge, Sverige och Finland fram ett utkast till avtal om den praktiska tillämpningen av Schengenkonventionens artiklar 40 och 41 rörande gränsöverskridande övervakning och förföljande. Vidare diskuterades en uppdatering av 1972 års polissamarbetsavtal mellan de nordiska rikspolischeferna.

2.3 Norden och dess närområden

Samarbete med närområdet är ett prioriterat område inom det nordiska samarbetet. Samarbetet med närområdet omfattar de tre baltiska länderna, nordvästra Ryssland, Barentsområdet och Arktis.

Nordiska ministerrådets insatser i närområdet är ett komplement till insatser som görs nationellt och genom andra internationella organ. Insatserna utformas i dialog med berörda samarbetspartners, bl.a. vid de årliga mötena mellan de nordiska samarbetsministrarna och deras motsvarigheter inom Baltiska ministerrådet.

Huvudmålsättningen med ministerrådets insatser är att bidra till en stabil och demokratisk utveckling och att främja utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi. Avsikten är att insatserna skall koncentreras till områden där det nordiska samarbetet ger ett mervärde och bidrar till en bättre samordning med andra insatser.

Under året uppmärksammades att det var tio år sedan de nordiska informationskontoren i Tallinn, Riga och Vilnius inrättades. Kontoren har spelat en viktig roll för utveckling av kontakter och kulturellt utbyte mellan de baltiska och de nordiska länderna.

I ministerrådets budget för år 2001 uppgick det särskilda närområdesprogrammet till 70 miljoner danska kronor. En stor del av resurserna satsas på projekt med inriktning på demokrati, välfärd, bärkraftigt resursutnyttjande och marknadsutveckling. Olika former av stipendie- och utbytesordningar är också ett viktigt inslag i programmet. Närområdesprogrammet omfattar dessutom verksamheten vid de nordiska informationskontoren i de baltiska huvudstäderna och i S:t Petersburg. Ministerrådet önskar även etablera en informationspunkt i Kaliningrad. Diskussioner med ryska myndigheter om denna fråga har fortsatt under 2001.

Utöver det särskilda närområdesprogrammet görs insatser över ministerrådets budget även genom olika samarbetssektorer. De samlade insatserna är därför avsevärt större och bedöms uppgå till totalt närmare 20 procent av Nordiska ministerrådets budget.

De nordiska finansieringsinstitutionerna, Nordiska investeringsbanken (NIB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco) och Nordiska projektexportfonden (Nopef), har verksamhet med inriktning på närområdet. NIB har en särskild ordning för lån på förmånliga villkor för finansiering av miljöprojekt i närområdet. Nefco har en riskkapitalfond för lån till miljöinvesteringar i närområdena och en miljöutvecklingsfond som gör insatser i närområdet. Nopefs framtida finansiering och verksamhet för perioden 2001-2004 sågs över under år 2000. Mot bakgrund härav har Nopef från år 2001 fått en nationell tilläggsfinansiering som innebär att verksamheten kan upprätthållas på tidigare nivå.

Nordiska ministerrådets *program för arktiskt samarbete* syftar till att ge samnordiska insatser ett särskilt mervärde i förhållande till andra aktiviteter med inriktning på Arktis. Programmet sågs över under 2001 och ett nytt program har lagts fast för perioden 2003-2005. Verksamheten skall inriktas på ett antal temaområden; välfärdsfrågor, barn och unga, näringslivsutveckling, miljö, hållbar utveckling samt utbildning och forskning. För att bättre koordinera ministerrådets insatser på det arktiska området har en rådgivande kommitté upprättats bestående av nordiska Senior Arctic Officials.

Mot bakgrund av den snabba utvecklingen i närområdet och behovet av en avstämning med andra nationella och internationella insatser gjorde ministerrådet år 2000 en *översyn av de strategiska målsättningarna för närområdessamarbetet*. En rapport, "Närmare Norden", med förslag till reviderad nordisk närområdesstrategi lämnades hösten 2000. I rapporten föreslås ingen omedelbar förändring av definitionen av närområdet, men efterhand en ökad tonvikt på insatser i det ryska närområdet. Andra förslag går ut på en koncentration av insatserna till större projekt, ökad mottagarstyrning och en större differentiering av insatserna på de olika mottagarländerna. Rapporten har behandlats i de nordiska samarbetsorganen under år 2001 och dess förslag kommer att implementeras i ett nytt närområdesprogram för perioden 2003-2005. Under året inrättades en ny rådgivande kommitté för närområdessamarbetet med representanter för de nordiska ländernas utrikesdepartement.

3 Nordiskt samarbete på sektorsnivå

3.1 Kultur och medier

Nordiska ministerrådet stimulerar kultursamarbetet i Norden genom insatser på särskilda områden, genom nätverksbildning och satsningar på projekt med stark nordisk profil. Inom ramen för kultursamarbetet finns två stora fonder, Nordiska kulturfonden och Nordiska film- och TV-fonden. Kultursamarbetet på regeringsnivå grundas på ett kulturavtal från år 1972. Satsningen på kultursamarbetet över ministerrådets budget uppgick år 2001 till ca 147 miljoner danska kronor.

Samarbetet inom Norden

Tyngdpunkten i kultursamarbetet ligger på samarbetet inom Norden och bygger på den geografiska närheten och den värdegemenskap som finns mellan de nordiska länderna och som manifesteras i den kulturella och språkliga gemenskapen.

Kulturministrarna fortsätter arbetet med att vidareutveckla det nordiska, kulturella samarbetet inom ramarna för kulturavtalet och handlingsplanen "Nordisk kultursamarbete vid årtusendeskiftet". Under år 2001 har en ny budgetpost "Strategiska kultursatsningar" upprättats, där medel har fördelats av kulturministrarna för konkreta satsningsområden. Erfarenheterna från det första året är goda och det har skapats en bra bas för aktuella satsningar som hittills inte varit möjligt. Under år 2002 görs en särskild satsning för att främja det mångkulturella.

I det finska ordförandeprogrammet var ett viktigt satsningsområde det kulturella informationssamhället och främjande av digital innehållsproduktion. Att skapa samarbete och nätverk mellan olika konstområden – också på ett europeiskt plan – var en annan prioritering, likaså det audiovisuella området. Man ville också arbeta för en allt närmare kontakt och samverkan med Baltikum och Ryssland.

Satsningen på barn och unga har fortsatt. Handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000 "Ett kommande Norden" avslutades år 2000. En tvärsektoriell handlingsplan för det nordiska samarbetet 2001-2005 på det barn- och ungdomspolitiska området, "Norden in i ett nytt årtusende" har antagits. I och med ikraftträdandet av den nya handlingsplanen har det tvärsektoriella samarbetet under året förstärkts och samarbete med skol-, social- och arbetsmarknadssektorerna har inletts. Inom kulturområdet håller ett nytt ministerrådsförslag till en femårig handlingsplan för barn- och ungdomskultursamarbetet på att utarbetas. Huvudmålet är att stärka den nordiska identiteten genom att öka barns och ungdomars deltagande i, kunskap om och intresse för kultur i Norden. Barn- och ungdomskultur omfattar både den kultur som skapas av barn och unga och den kultur som skapas av vuxna med barn och unga som målgrupp.

Språket är en viktig förutsättning för att den enskilda medborgaren aktivt skall kunna delta i samhället och kunna ta del av kulturlivet. Språket är dessutom en viktig del av vårt kulturarv. Målet är att de skandinaviska språken fortsatt skall utgöra den gemensamma ramen i det

nordiska samarbetet och att språkförståelsen och kulturkompetensen bland befolkningen i de nordiska länderna skall bestå och utvecklas.

Kultursektorn har ett särskilt ansvar att bekämpa främlingsfientlighet och rasism. Genom den särskilda budgetpost som är avsatt till strategiska kultursatsningar och som fördelas genom beslut av kulturministrarna, stöds projekt som uppmärksammar det mångkulturella samhället och insatser mot främlingsfientlighet och rasism. Under året har projektet "Historia – Minne – Gestaltning" genomförts. Ett 30-tal studerande och lärare från bildkonstskolorna i samtliga nordiska länder deltog i ett seminarium i Terezin (tidigare Theresienstadt) med avsikt att gestalta historien. Seminariet resulterade i en utställning som kommer att visas i de nordiska länderna under 2002. Projektet "Vitt oljud-nordiskt mörker" har fortsatt. Projektet syftar till att lyfta fram frågan om musiken som ett propagandainstrument och samtidigt öka förutsättningarna för ungdomars förmåga att själva kritiskt granska rasism, främlingsfientlighet och sin egen inställning. I oktober hölls konferensen "Under Construction – nordisk konferens om kulturell mångfald" på Teaterhögskolan i Helsingfors, som arrangerades på initiativ av det finska ordförandeskapet och med Institutet för samtidskonst (NIFCA) som värd. Konferensens tema var kulturell mångfald och förutsättningarna för konstnärer med annan etnisk bakgrund att verka i de nordiska länderna.

Satsningarna på media har fortsatt. Avtalet om Nordiska Film- och TV-fonden garanterar fonden ett årligt tillskott på 58 miljoner danska kronor. Nordiska Film- och TV-fonden stöder produktion och distribution av film och TV i Norden. Fonden bygger på ett avtal mellan nio nordiska TV-bolag, fem nationella filminstitut och ministerrådet. Satsningar har gjorts på vidareutbildning av yrkesverksamma inom film- och radio/TV-områdena. Projekt inom området som riktar sig till barn och unga har prioriterats. Under de senaste fem åren har fonden stött produktionen av drygt 200 filmer och TV-serier.

Styrgruppen för Nordiskt Kultur- och Mediesamarbete (KM-gruppen) har under år 2001 framställt två rapporter angående public service verksamheten i Norden; Public Service rapport - del I "Sammanställning och jämförelse av de nordiska ländernas gällande regleringar och regleringsmetoder avseende public service verksamheten", Public service rapport - del II "Redogörelse för utvecklingstendenser på radio- och TV-området, aktuella frågeställningar för public service verksamheten och de nordiska public service företagens samarbete". Båda rapporterna utgjorde grund för Nordiska rådets temadiskussion *Mediepolitik; Public Service* vid Nordiska rådets session i oktober 2001. KM-gruppen har även initierat en sammanställning rörande grannlands-TV som innehåller information om den tekniska utvecklingens möjliggörande av att ta del av nordiska grannländers TV-utbud. Rapporten låg till grund för den diskussion som fördes vid mötet mellan de nordiska kulturministrarna och Nordenutskottet vid Nordiska rådets session.

En av satsningarna inom medieområdet har handlat om möjligheterna att skapa en nordisk fond för digital innehållsproduktion/multimedieproduktion. Som ett led i denna satsning arrangerade det finska ordförandeskapet en konferens, "Norden Digitalt", om

finansiering, produktion och distribution av digitalt innehåll.
Konferensen hölls i oktober 2001.

Skr. 2001/02:90

Nordiska kulturfonden har som ändamål att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Fondens verksamhetsområde omfattar det nordiska kultursamarbetet i hela dess utsträckning. Fonden får ett årligt anslag för sin verksamhet av Nordiska Ministerrådet. För år 2001 uppgick detta anslag till totalt 26 miljoner danska kronor.

Under år 2001 har fonden fortsatt sitt samarbete med dels de åtta regionala nordiska informationskontoren, dels de sammanlagt tolv bilaterala fonderna i Norden. Fonden beslutade 2001 att göra en särskild satsning kring nordiska utställningsprojekt. Vartannat år kommer därför fonden anslå upp till 3 miljoner danska kronor för ett mer omfattande projekt som skall benämnas "årets nordiska utställning". Härutöver beslöt fonden under år 2001 att göra en särskild satsning kring den nordiska språkförståelsen. Fonden har reserverat 3 miljoner danska kronor till en omfattande vetenskaplig undersökning för att klargöra hur den nordiska språkförståelsen har utvecklats under de senaste 25 åren.

Vid möte med de nordiska kulturministrarna undertecknades i oktober en ny överenskommelse för fonden, vilken innebär att de självstyrande områdena framöver får varsin representant i fondens styrelse. Med anledning av en framställan från Nordiska rådet beslutade kulturministrarna vid samma möte att det i fondens överenskommelse skall klargöras att fonden är ett självständigt rättssubjekt och att dess sekretariatsarbete tillvaratas på sådant sätt som styrelsen beslutar.

De fyra konstkommittéerna, Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (Nordbok), Nordiska musikkommittén (Nomus), Institutet för samtidskonst (NIFCA) och Teater och dans i Norden, har genom sina nätverk, seminarier och olika stödformer verkat för att sprida kunskap om nordisk kultur. Nordiska museikommittén, som tidigare har fungerat på ad-hoc basis, fick under år 2001 förlängt mandat för perioden 2002–2004.

Efter omstruktureringen av NIFCA genom sammanslagningen med NKKK (Nordiska konst - och konstindustri-kommittén), som skedde år 1999, har verksamheten inriktats mot aktivt deltagande som initiativtagare och/eller samarbetspartner i olika nordiska konstprojekt. Syftet är att synliggöra visuell kultur av hög kvalitet i Norden och internationellt. Frågan om innehållet i konsten och det sätt och de former den kan presenteras på har varit i fokus under år 2001. Speciell vikt skall läggas på mötet mellan bildkonst, design och arkitektur. NIFCA har genom ett treårigt kontrakt med Nordiska Stiftelsen för Visuella Studier (NSVS) i Stockholm, givit stöd till utgivningen av tidskriften NU: The Nordic Art Review. Detta kontrakt är uppsagt fr.o.m. den 1 januari 2002.

Nordboks huvudsakliga verksamhet är inriktad på att främja och utveckla samarbetet på litteratur- och folkbibliotekens område. En viktig del av verksamheten är att stödja översättning av skönlitteratur mellan språken i de nordiska länderna. Detta stöd uppgick under år 2001 till närmare 3 miljoner danska kronor. Sekretariatsfunktionen för Nordbok administreras för närvarande av Biblioteksstyrelsen i Danmark, genom ett kontrakt med Nordiska ministerrådet.

Nomus har inom ramen för sitt uppdrag att fördela bidrag till musiklivet. Medel har under 2001 beviljats för nya kompositionsbeställningar, konsertframträdanden samt ett antal konferenser m.m. Orkester Norden, som får stöd via Nomus, har under året bl.a. turnerat i England och Skottland. Nomus administrerar också Nordiska rådets musikpris, som utdelas en gång om året och uppgår till 350 000 danska kronor. Kommittén fungerar också som bedömningskommitté för priset. År 2001 tilldelades den danske trumpetaren och kompositören Palle Mikkelborg Nordiska rådets musikpris.

Norden och Europa

Aktuella EU-frågor anmäls regelbundet på ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten. Det nordiska samarbetet på mediaområdet är viktigt i förhållande till EU:s arbete. EU:s mediasamarbete utgår från vissa gemensamma direktiv och stödprogram. Ministerrådet vill fortsatt föra en aktiv politik för att tillvarata nordiska intressen på mediaområdet.

Inom ramen för verksamheten "Kulturprojekt i utlandet" har projektet "Network North" påbörjats med bland annat ett nätgalleri, folkmusik och filmfestivaler i Skottland och Irland. Pragsymfonikerna kommer under säsongen 2001-2002 att ge ett flertal konserter med nordisk musik. I Bratislava presenterades nordisk fotokonst med en utställning på den årliga festivalen i november 2001.

Utställningen "West Viking –The North Atlantic Saga" har under år 2001 visats på flera olika platser i USA. Utställningen handlar om vikingarnas resor västerut och visar bland annat arkeologiska utgrävningar från Grönland och Nordamerika.

Norden och dess närområden

Samarbetet med närområdena ökar i betydelse. Kulturförmedlingen är en betydelsefull del i samarbetet. Samtliga konstkommittéer har under 2001 haft kontakt och i olika former bedrivit samarbete med sina motsvarigheter i Baltikum eller nordvästra Ryssland.

Journalistutbildningen i Baltikum och nordvästra Ryssland har fortsatt liksom översättningsstödet och stipendierna för unga konstnärer (Sleipner). Under året hölls en baltisk kulturfestival i de nordiska länderna. I november anordnade det finska ordförandeskapet tillsammans med det nordiska informationskontoret i Estland ett seminarium i Tallinn om utvidgningen för representanter från de baltiska kulturdepartementen.

3.2 Utbildning och forskning

Styrande för samarbetet inom sektorn för utbildning och forskning är den av ministerrådet för perioden 2000-2004 fastställda strategiplanen *Norden som föregångsregion för utveckling av mänskliga resurser*. Samarbetet skall under perioden fokusera på kompetensfrågor och livslångt lärande, evaluering, informations- och kommunikationsteknologi (IKT), språksamarbete, mobilitet och ömsesidigt erkännande av studieresultat, arbetsdelning samt nordisk utbildning och forskning i ett internationellt perspektiv. Strategiplanen innehåller vidare uttalanden om att den politiska förankringen av samarbetet skall stärkas, i synnerhet genom en intensifierad dialog mellan Nordiska rådet och ministerrådet. De fyra rådgivande ledningsgrupperna inom sektorn - för nordiskt skolsamarbete (NSS), folkbildning och vuxenundervisning (FOVU), högre utbildning (HÖGUT) samt forskning (FPR) - har tilldelats uppgiften att knyta ihop den politiska och den operativa nivån i samarbetet.

Samarbetet inom Norden

Syftet med nordiskt skolsamarbete är att göra skolan i Norden bättre. NSS har valt att under året fokusera verksamheten på värdegrundsfrågor, kvalitet i undervisningen samt på att motivera barn och unga för det livslånga lärandet. Ett projekt om livslångt lärande i ett skolperspektiv har påbörjats. Ett antal seminarier och konferenser om evaluering/självvärdering har hållits. I anslutning till Nordiska rådets 50-års jubileum år 2002 kommer en rad konferenser att anordnas på nationell och nordisk nivå om värdegrunden i skolan. NSS bidrag till konferensverksamheten utgörs av en under året publicerad rapport om värderingar och demokrati i skola och utbildning.

FOVU har som uppgift att arbeta för förnyelse och utveckling inom området folkbildning och vuxenundervisning. FOVU:s arbete har under året varit koncentrerat på det livslånga lärandet. En fördjupningsstudie om vuxnas deltagande i utbildning - Nordic Model of Adult Education (NOMAD-projektet) - baserat på OECD-material, har publicerats och kommer att bilda underlag för en europeisk konferens hösten 2002. Vidare har en kartläggning av de nordiska ländernas initiativ knutna till realkompetens genomförts och ett policyseminarium anordnats. Ministerrådet har därefter beslutat att påbörja ett samnordiskt projekt om validering av realkompetens. På folkbildningsområdet har en jämförande rapport om studieförbunden i Norden färdigställts.

HÖGUT:s uppgift är att främja nordiskt samarbete inom högre utbildning samt utveckla och stärka den nordiska utbildningsgemenskapen. HÖGUT har under året utarbetat förslag till en ny handlingsplan för sin verksamhet för perioden 2002-2004. Förslaget har överlämnats till ministerrådet. Två avtal, det s.k. Sigtuna avtalet om nordisk tentamensgiltighet och den nordiska överenskommelsen om tillträde till högre utbildning, har setts över och överlämnats till ministerrådet. Det under år 2000 påbörjade och högt prioriterade

projektet om nordisk utbildningsterminologi har fortsatt under året och beräknas bli slutfört under år 2002. Ministerrådets årliga temakonferens har ägt rum i Tammerfors och avsåg utbildningens och forskningens betydelse för regional utveckling.

Det nordiska språksamarbetet, som syftar till att stärka de nordiska språkens ställning, leds av den för kultur-, utbildnings- och forskningsministrarna gemensamma språkpolitiska referensgruppen. Gruppens arbete har under året varit inriktat på att skapa sammanhang i det nordiska språksamarbetet i enlighet med ett av ministerrådet fastställt profildokument. Gruppens bidrag till det Europeiska språkåret 2001 har bestått i anordnandet av två konferenser; en på Island om samordning och strategier i det nordiska språkpolitiska arbetet och en i Finland om de nordiska språkens status och framtid.

IT-policygruppen, som har rådgivande uppgifter gentemot utbildnings- och forskningsministrarna inom IKT-området, har under år 2001 fokuserat på nordisk distansundervisning och nordiska virtuella högskole- och universitetsmiljöer. Arbetet kommer under år 2002 att resultera i en rapport med redovisning av övergripande nationella initiativ rörande virtuella universitet. En utvärdering av utvecklingsprogrammet för avancerade internetapplikationer och nätverkstjänster (NORDUnet II) har påbörjats. Gruppen har även diskuterat det nordiska skoldatanätets (ODIN) framtida utveckling.

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) är ministerrådets organ för övergripande forskningspolitiska frågor. Målsättningen för forskningssamarbetet är att stärka de områden där Norden kan hävda sig internationellt eller där de nordiska länderna har specifika intressen och förutsättningar. Ministerrådet har beslutat att under perioden 2002-2006 genomföra ett pilotprojekt med nordiska spetsforskningsinstitutioner (Centres of Excellence). Antalet centra beräknas uppgå till 3-4 och finansieras med hjälp av både nordiska och nationella medel. Vidare har ministerrådet - efter ett initiativ av Nordiska rådet - beslutat att uppdra åt FPR att utarbeta en redogörelse/strategi i syfte att utveckla Norden som en forsknings- och näringsregion. Nordiska forskarutbildningsakademien (NorFA) har fått ministerrådets uppdrag att utarbeta förslag till gemensamma mål för forskarutbildningen.

Norden och Europa

Det internationella samarbetet är numera en viktig del av det nordiska samarbetet. Aktiviteterna inom området för det livslånga lärandet syftar till att t.ex. även identifiera möjliga nordiska perspektiv i förhållande till de strategier om livslångt lärande som har utarbetats inom andra internationella organisationer, såsom EU och OECD. Ministerrådet har under året haft en nordisk arbetsgrupp tillsatt för utbyte av information inför ländernas besvarande av EU-kommissionens remiss av "Memorandum on Lifelong Learning". De nordiska ministerrådsmötena har fortsatt att tjäna som fora för utbyte av information inför resp. efter ministrarnas deltagande i möten med andra internationella organisationer.

Norden och dess närområden

Det nordiska samarbetet med länderna inom Nordens närområden är omfattande. Den nordiska stipendieordningen för Baltikum och nordvästra Ryssland, som bl.a. kan användas av studenter från närområdet för deltagande i NORDPLUS nätverk, är därvid av stor betydelse. I fråga om angelägna projekt kan nämnas det inom NSS-området pågående samverkansprojektet "A school for all", vars syfte är att höja kvaliteten på specialundervisningen i de baltiska länderna. FOVU har inom sitt ansvarsområde vidareutvecklat nätverksuppbyggnaden mellan nordiska, baltiska och ryska projekt, bl.a. med ett tvåårigt program för ledare i frivilligorganisationer i Nordvästra Ryssland.

3.3 Miljö

Allmänt

Det nordiska samarbetet inom miljöområdet styrs av miljöhandlingsprogrammet för perioden 2001 – 2004 och av strategin för hållbar utveckling i Norden.

Miljöhandlingsprogrammet har legat till grund för en omorganisation av miljöarbetsgrupperna som beslutades av miljöministrarna under året. Projektverksamhet bedrivs i en rad arbetsgrupper; hav och luft, kemikalier, natur/friluftsliv och kultur, miljöövervakning och data, jord/skog och fiske, produkter och avfall, produktorienterad miljöstrategi, ekonomi, energi och genom genresursrådet. Grupperna tar också fram förhandlingsunderlag och förbereder nordiska initiativ i EU och i det övriga internationella miljösamarbetet.

I uppföljningen av Visemansrapporten har miljöministrarna diskuterat förslaget om att inrätta en internationell miljödomstol.

Nordiska Rådets natur- och miljöpris för år 2001 utdelades på Nordiska rådets session i oktober till Sidas miljöchef Mats Segnestam för hans framsynta och avgörande roll i att aktivt föra fram miljöfrågor i utvecklings- och biståndsprogram som en del av hållbar utveckling.

Samarbetet inom Norden

Särskilt viktiga miljöfrågor för Norden den närmaste framtiden är havsmiljö samt miljö och hälsa. Miljöministrarna har diskuterat teman som miljö och hälsa samt Ryssland. De nordiska ministrarna har särskilt tagit upp frågan om Sellafield genom möten med och brev till engelska kollegor.

Under året har man utarbetat en Informationsstrategi för det nordiska miljösamarbetet och som introduktion till denna strategi arrangerades ett

Norden och Europa

Miljöfrågorna inom EU har stor betydelse för de nordiska länderna. De nordiska miljöministrarna har därför diskuterat många av de förslag som står på den europeiska miljöministrarnas dagordning. På mötena under året diskuterade miljöministrarna bland EU-frågor framförallt; EU:s sjätte miljöhandlingsprogram, EU:s strategi för hållbar utveckling, integration av miljö inom EU:s olika sektorer, klimatfrågorna och Kyotoprotokollet samt EU:s utvidgning. De nordiska ländernas stöd var viktigt under Sveriges ordförandeskap i EU.

Övriga internationella frågor som diskuterats har varit framförallt Nordsjökonferensen och förberedelserna inför världstoppmötet i Johannesburg.

Norden och dess närområden

Det nordiska samarbetet är ett dynamiskt samarbete som ständigt utvecklas särskilt i förhållande till Nordens närområden (där arbetet underlättas av att informationskontor i Nordiska Ministerrådets regi har inrättats i Estland, Lettland och Ryssland) och till EU.

Finansieringsfrågor relaterade till Ryssland och det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO har diskuterats löpande. Beslut har tagits om att öka NEFCO's grundkapital med 40 mEUR till 120 mEUR.

3.4 Ekonomi och näring

3.4.1 Energi

Allmänt

Målsättningen med det nordiska energipolitiska samarbetet är att främja en effektiv, konkurrenskraftig, säker och bärkraftig energiförsörjning i Norden och dess närområde. Utvecklingen inom energiområdet i de nordiska länderna och internationellt har dessutom medfört ett ökat behov av nordiskt samarbete när det gäller frågor om den nordiska elmarknaden och samspelet med den inre marknaden i EU/EES, förhållandet till klimatfrågan och möjligheterna att utveckla samarbetet om Östersjöfrågor inom energisektorn.

Samarbetet baseras på den energipolitiska redogörelsen till Nordiska rådet 1996 samt på uppföljning och utveckling av frågorna i

statsministrarnas deklaration i Bergen 1997 om en bärkraftig energiförsörjning omkring Östersjön. En stor del av arbetet har bedrivits i särskilda arbetsgrupper. Under 2001 har ett ministerrådsförslag om det framtida nordiska energipolitiska samarbetet lagts fram, vilket medför en koncentration av verksamheten till tre kärnområden: den öppna elmarknaden, klimatpolitiska frågor samt samarbete i Östersjöregionen och med Nordens närområde. Arbetet organiseras så att för varje område finns en projektledare och en arbetsgrupp med uppgift att leda och samordna arbetet på kärnområdet. Övriga kvarvarande arbetsgrupper kommer att lyda under kärnområdesgrupperna.

Under senare år har rekommendationer från Nordiska rådet som berört energisektorn i hög grad gällt elmarknadsfrågor och klimatpolitiska frågor, med en särskild inriktning på ekonomiska styrmedel. För att fördjupa den viktiga dialogen mellan Nordiska rådet, dess närområdesutskott och ministerrådet arrangerades i september 2001 ett möte i Helsingfors.

Samarbetet inom Norden

Vad gäller samarbetet mellan de nordiska länderna har arbetet med utvecklingen av den nordiska elmarknaden liksom samarbetet i klimatfrågor haft fortsatt hög prioritet under år 2001.

De nordiska länderna har en lång historia av samarbete på elområdet. De nordiska energiministerna kom vid ett möte i Louisiana år 1995 överens om principerna för det nordiska elsamarbetet. Det finns idag ett behov av att fördjupa det politiska samarbete som inleddes genom Louisiana-överenskommelsen, vilket slogs fast vid energiministernas möte på Grönland 2000. Elområdet är ett av de prioriterade kärnområdena och elgruppen fortsätter att driva arbetet som omfattar såväl åtgärder för effektivare resursutnyttjande och förbättringar av elmarknadens funktion på nordisk nivå som relationerna mellan den nordiska elmarknaden och elsystemen i angränsande regioner.

Klimatfrågan har sedan år 1993 varit en viktig del av det nordiska energisamarbetet och har i första hand inriktats på studier av kostnader för åtgärder och förutsättningar för gemensamt genomförande, särskilt i de baltiska staterna. Ett samarbete om klimatfrågor har sedan år 1997 utvecklats med miljösektorn i en gemensam styrgrupp under ministerrådet. Arbetet har inriktats på analyser av framför allt de s.k. flexibla mekanismerna (exempelvis möjligheten att handla med utsläppsrätter) som syftar till att göra det möjligt att genomföra åtgärder för att minska koldioxidutsläpp där dessa är kostnadseffektiva. Inriktningen av arbetet styrs av de nordiska ländernas behov och intressen inför de fortsatta klimatförhandlingarna samt uppfyllandet av åtaganden enligt Kyotoprotokollet. Klimatområdet är ett av de prioriterade kärnområdena och arbetet drivs av klimatgruppen som tidigare hette samsamarbetsgruppen mellan energi och miljö.

Det nordiska energiforskningssamarbetet syftar till att komplettera och stärka de nationella energiforskningsprogrammen och institutionerna i Norden med verksamhet som uppfyller kraven på nordisk nytta på

energiområdet. Under innevarande programperiod 1999-2002 koncentreras verksamheten i högre grad än tidigare till sådana områden som bedöms vara av central betydelse för utvecklingen av ekonomiskt och ekologiskt hållbar energiteknik. Programmet skall bidra till en kostnadseffektiv minskning av energiförbrukningen och utvecklingen av förnybara energikällor samt till miljövänligare energiteknik genom att stärka grundkompetensen vid universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner inom energiforskningsområden som är av centralt gemensamt nordiskt intresse. Under 2001 har en strategi och en handlingsplan för den programperiod som börjar 2003 tagits fram.

Norden och Europa

Aktuella energifrågor inom EU och EES utgör numera en stående punkt på dagordningen vid nordiska möten på minister- och ämbetsmannanivå. Det gäller förutom frågor om energimarknaderna och energipolitik även frågor om den inre marknaden, klimatfrågor och miljöfrågor som är betydelsefulla för energiområdet. Vid ministermötet 2001 beslöt också energiministerna att frågan hur det EU-relaterade nordiska energisamarbetet kan användas för att bättre driva energifrågor på gemenskapsnivå av betydelse för regionen skall ses över.

Norden och dess närområden

Regionalt energipolitiskt samarbete är ett av de prioriterade kärnområdena. En särskild regional energiarbetsgrupp ersätter nu den tidigare Bergengruppen och närområdesgruppen och en särskild projektledartjänst har inrättats för ändamålet. Regionalgruppen ansvarar för att bygga upp det nordiska samarbetets relationer till Ryssland, de baltiska staterna, Polen och Tyskland.

De nordiska länderna avser att fortsatt spela en aktiv roll för utvecklingen av energisamarbetet i Östersjöområdet. Energiministerna i Östersjöländerna beslutade 1999 om innehåll och struktur för det fortsatta arbetet, *Baltic Sea Region Energy Co-operation*, (BASREC). BASREC-sekretariatet är lokaliserat i Stockholm vid Östersjörådets sekretariat. De nordiska länderna har huvudsakligen finansierat samarbetet men under 2001 ansökte Nordiska ministerrådet om delfinansiering från EG-kommissionens SYNERGY-program. Under 2002 kommer således BASREC att delfinansieras som ett SYNERGY-projekt. Den regionala energigruppen fungerar som nordisk kärngrupp i styrgruppen för BASREC och bevakar och samordnar vid behov sitt arbete med annat relevant mellanstatligt samarbete som t.ex. Barentsrådet, EU och *International Energy Agency*. Nya initiativ under 2001 som den regionala arbetsgruppen ansvarar för är att göra 2002 till ett bioenergiår.

År 2000 träffades en överenskommelse mellan Nordiska ministerrådet och Baltiska ministerrådet om samarbete rörande utvecklingen av en gemensam baltisk elmarknad, erfarenhetsutbyte och finansiering av de

baltiska samarbetskontoren. Ett gemensamt energiministermöte hölls också under 2001 i samband med ordinarie nordiska ministermöte.

Skr. 2001/02:90

3.4.2 Näringspolitiskt samarbete och IT-forskning

Det övergripande målet för det nordiska samarbetet på det näringspolitiska området är att bidra till att främja näringslivets konkurrenskraft och på detta sätt skapa goda villkor för tillväxt och sysselsättning.

Samarbetet koncentreras till aktuella näringspolitiska problemställningar i de nordiska länderna, främst på områden där ett samarbete kan ge nordisk nytta utöver vad enskilda nationella insatser kan ge.

En stor del av det nordiska näringspolitiska samarbetet är inriktat på att utreda gemensamma problem och möjligheter samt att utbyta erfarenheter och synpunkter om frågor av gemensamt intresse. Liksom föregående år har under 2001 stor vikt fästs vid de små och medelstora företagen.

Aktiviteterna under året har inriktats främst kring följande områden:

- fortsatta insatser för att förbättra den nordiska konkurrenskraften i syfte att skapa goda villkor för tillväxt, sysselsättning och välfärd
- att säkra och vidareutveckla det nordiska samarbetet avseende elektronisk handel och andra näringspolitiskt relaterade IT-frågor
- att säkra och vidareutveckla det nordiska samarbetet på turistområdet
- att säkra och vidareutveckla det nordiska samarbetet avseende en hållbar strategi inom näringslivssektorn

Ämbetsmannakommittéerna för näringspolitik respektive konsumentpolitik har beslutat att förlänga mandatet för arbetsgruppen för elektronisk handel och näringsrelaterade IT-frågor. Nytt för detta tvåårsmandat är att även representanter för konsumentfrågor ingår i arbetsgruppen. Arbetsgruppens uppgift är att vidareutveckla det nordiska samarbetet inom området utifrån konsument- och näringspolitiska intressen, med fokus på att säkra förutsättningarna för konsumenters tillit till elektronisk handel. Arbetsgruppen skall även arbeta med övriga näringsrelaterade IT-frågor. Under 2001 har arbete genomförts inom självreglering och statliga offentliga tjänster riktade till företag, vilket presenterats i två separata rapporter.

Vid ett ministermöte i Helsingfors i juni 2001 beslutades om ett nordiskt samarbetsprogram för näringssektorn för åren 2002–2005 som det första i sitt slag inom det nordiska samarbetet. Inom ramen för det nya samarbetsprogrammet skall bl.a. arbetet med genomförande av "Norden som en sammanhängande näringsregion" fortsätta med samarbete kring kunskap och teknologispredning. Ministerrådet har fastslagit att ämbetsmannakommittén för näring och Nordisk industrifond skall rapportera till Ministerrådet om det fortsatta arbetet inom detta område en gång om året.

Ministrarna har även godkänt ett utkast till jämställdhetspolitiska målsättningar inom näringssektorn.

Rapporter om en gemensam nordisk strategi för hållbar utveckling och en samnordisk strategi för hållbar turism i Norden har framtagits. Ministerrådet har beslutat att uppmärksamma att hänsynen till hållbar utveckling är viktig och att detta bör inarbetas i sektorspolitiken. Ministrarna har i detta sammanhang fastslagit att tvärsektoriellt samarbete och samarbete mellan politikområden har avgörande betydelse för att uppnå hållbar utveckling. Det har också beslutats att uppföljningen av hållbarhetsstrategin skall bedrivas inom områdena; samarbete om gröna näringsstrategier, nordiskt produktorienterat miljösamarbete och utveckling av miljöledningssystem. Vidare har beslutats att föreslå ministerråden för konsument och miljö att de tre ministerråden tillsammans skall följa hur arbetet fortskrider i ett årligt uppföljningsarbete.

Näringsministrarna har också beslutat att följa strategin i rapporten "Towards a Sustainable Nordic Tourism. Proposal for a Common Nordic Sustainable Tourism Strategy", och uppmanat till att hållbar turism inarbetas i övriga politikområden om hållbarhet. Arbetsgruppen för turism skall utarbeta en handlingsplan för uppföljning av strategin.

I september 2001 hölls ett möte med Nordiska ministerrådets IT-ministrar. Ministrarna diskuterade främst åtgärder mot den digitala klyftan, elektronisk förvaltning samt statistiksamarbete. Ministrarna beslöt att inleda ett IT-statistiksamarbete. En ämbetsmannakommitté för IT-frågor tillsätts under 2002 och kommer ansvara för vissa delar av IT-samarbetet framgent och förbereda det möte med IT-ministrarna som det norska ordförandeskapet avser sammankalla hösten 2002.

3.4.3 Regionalpolitik

Det överordnade målet för det nordiska regionalpolitiska samarbetet är att understödja de nordiska ländernas nationella regionalpolitik genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP) förbereder ärenden inom sektorn och har under ministerrådet ansvar för samarbetets utveckling.

Institutet Nordregio (Nordiskt Center för Regional utveckling) är ett viktigt instrument för det nordiska samarbetet inom regional utveckling. Institutet är lokaliserat till Stockholm.

Under året har det nya samsamarbetsprogrammet för regionalpolitik för perioden 2001-2005 börjat förverkligas. Programmet innebär en ökad fokusering på erfarenhets- och kunskapsutveckling samt på förbättrad målstyrning och uppföljning.

Samarbetet mellan regioner, med tyngdpunkt på medfinansiering av Interreg-projekt, har fortsatt varit den budgetmässigt högst prioriterade verksamheten.

Diskussioner om bl.a. regioncentra och innovationernas roll ledde till inrättande av en s.k. regionalpolitisk workshop. Inom denna ram träffades de för förnyelsen av de nordiska ländernas nationella regionalpolitik ansvariga tjänstemännen flera gånger under åren 2001-2002.

Efter ett av ministerrådet finansierat seminarium om närområdessamarbetet och EU:s nordliga dimension beslöt NÄRP hösten

2001 att inleda ett projekt för stödjande av nätverksutbyggnaden mellan de baltiska och de nordiska ländernas gränsområden.

Skr. 2001/02:90

Det skotsk-nordiska samarbetet på regionalutvecklingens område har återigen aktiverats. En konferens i Skottland i mars 2001 resulterade i ett gemensamt handlingsprogram.

Arbetsgruppen för koordinering av EU-ärenden har återupptagit sin verksamhet. Frågor om EU:s stadspolitik är av särskilt intresse i sammanhanget.

Kopplingarna mellan regional utveckling och insatser inom informationsteknologi är av fortsatt stort intresse. Norge kommer att fokusera på informationsteknologin under sitt ordförandeskap år 2002.

3.4.4 Jord- och skogsbruk

Samarbetet inom Norden

Verksamheten inom området jord- och skogsbruk bedrivs inom ramen för handlingsprogrammet för jord- och skogsbrukssamarbete 2001-2004. Handlingsprogrammet baseras på visionen om en målinriktad och resurseffektiv nordisk samverkan som bidrar till att konkretisera och förverkliga hållbar utveckling inom de areella näringarna. Stor vikt läggs vid att samarbetet skall vara politiskt relevant. Handlingsprogrammet operationaliserar de målsättningar som lagts fast i strategin för ett hållbart Norden.

Handlingsprogrammets betoning på "hållbarhet" verkar som en länk mellan de fem prioriterade insatsområdena jordbruk, skogsbruk, genetiska resurser och biologisk mångfald, livsmedelssäkerhet samt landsbygdsutveckling.

Beslut har fattats om att inrätta ett nytt ministerråd som omfattar sektorerna fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel. Det nya ministerrådet ersätter ministerråden för fiske respektive jord- och skogsbruk. Även livsmedelsfrågorna inordnas under detta ministerråd. Sektorernas ämbetsmannakommittéer fortsätter emellertid sitt arbete i samma organisation som tidigare. Koordinering mellan de tre sektorerna mellan ministermötena skall göras av ordförandelandet tillsammans med ministerrådets sekretariatet.

I det nordiska samarbetet spelar bevarandet av de genetiska resurserna en central roll och över hälften av jord- och skogsbrukssektorns budget satsas på detta område. Nordiska genresursrådet (NGR), som inrättades under 2000 som ett forum för strategisk diskussion av frågor rörande genetiska resurser, konstituerades vid ett s.k. launch-seminarium då bl.a. den nya strategin för genresursarbetet presenterades för en bred krets av intressenter. Genom NGR kommer det nordiska samarbetet beträffande växt-, djur- och skogsgenetiska resurser att utvecklas och förstärkas. Frågan om rättigheter och tillträde till det genetiska materialet i de nordiska genbankerna är, mot fonden av pågående internationella förhandlingar, en starkt prioriterad fråga för NGR. Därför har initierats

ett arbete med att mot bakgrund av den internationella utvecklingen inom området kartlägga, analysera och föreslå åtgärder för bevarande och tillträde till i första hand de gemensamt förvaltade nordiska genresurserna. Skr. 2001/02:90

Vad gäller skogssidan har utbytet av erfarenheter beträffande den internationella skogspolitiken fortsatt och länderna har haft ett nära samarbete vid olika internationella möten om skogsfrågor och vid möten där konventionen om den biologiska mångfalden (CBD) behandlades.

En ny strategi för det tvärssektoriella samarbetet med miljösektorn för perioden 2001-2004 har antagits och arbetet kommer att fortsätta i oförändrad skala. Strategin har anknutits till strategin för ett hållbart Norden.

Norden och Europa

Möten i ministerrådet och ämbetsmannakommittén inom jord- och skogsbrukssektorn har EU-frågor som en stående punkt på dagordningen. Mot bakgrund av BSE-krisen och utbrott av mul- och klövsjuka i EU har under året frågor rörande livsmedelssäkerhet varit en högt prioriterad informationspunkt.

Norden och dess närområden

En arbetsgrupp, som inrättades i december 2000, Consultation Committee, arbetar tillsammans med de baltiska staterna med för sektorn angelägna frågor kring hållbar landsbygdsutveckling inkluderat frågor som säkra livsmedel, skogs- och jordbruksproduktion. En av arbetsgruppens viktigaste arbetsuppgifter är att förbereda kommande möten på ministernivå.

Ett samarbete kring växtgenetiska resurser har bedrivits inom ramen för Nordiska genbankens verksamhet. Genbankens arbete har hittills bidragit till att närområdesländerna kunnat ta sitt ansvar att följa biodiversitetskonventionen i en svår ekonomisk situation. Kring de husdjursgenetiska resurserna har ett motsvarande samarbete inletts och förväntas ge samma positiva resultat.

3.4.5 Fiskerisamarbete

Samarbetet inom Norden

Verksamheten inom fiskeområdet under år 2001 har sin utgångspunkt i såväl det finska ordförandeprogrammet som i fiskets samarbetsprogram under perioden 2001-2004. Arbetets inriktning har präglats av den strategi för hållbar utveckling i Norden som trädde i kraft under året.

Strategin lyfter dels fram den grundläggande förutsättningen av ett hållbart nyttjande av naturresurserna och dels konsumentens roll och deras rätt till sund och säker mat. Dessa frågeställningar har präglat arbetet i arbetsgrupperna för fiskeriforskningen samt den gemensamma arbetsgruppen för miljö- och fiskesamarbetet.

Under året har arbetet präglats av att finna nya samverkansformer inom ramen för det nya ministerrådet som omfattar sektorerna fiske, jord- och skogsbruk samt livsmedel. Ämbetsmannakommitténs verksamhet har genom detta delvis fått ny inriktning mot födoämnessäkerhet och födoämneskvalitet samt miljö och bärkraftig utveckling. Stor vikt läggs vid att samarbetet skall vara politiskt relevant.

Det tvärssektoriella samarbetet med miljösektorn har bedrivits i överensstämmelse med gällande program för åren 1999-2002. Under perioden har dialogen mellan sektorerna utvecklats och fördjupats vilket medfört att projektverksamheten fått en alltmer politisk inriktning.

Norden och Europa

Skyddet om ett hållbart nyttjande av fiskresurserna har varit högprioriterade under året, såväl politiskt som i samband med olika projekt. Särskild uppmärksamhet har ägnats minimeringen av bifångster i fiskredskap och skyddet av unga fiskbestånd. Ett problem som lyfts fram i det nordiska arbetet är det faktum att fångad fisk slängs överbord (discard). Ett framtida arbete bör behandlas såväl på nordisk som europeisk nivå. Det nordiska arbetet med miljömärkning av vildfångad fisk har under året avvaktat utvecklingen på såväl nationell som europeisk nivå. Livsmedelssäkerheten blev en mycket aktuell fråga bl.a. genom de dioxinbeslut som togs på EU-nivå under året. Debatten har fokuserats dels på konsumenters säkerhet och riskhantering (dvs. nyttan av fiskens näringsmässiga innehåll i förhållande till risk för ev. innehåll av miljögifter) och dels på beslutets konsekvenser för fiskerinäringen.

Norden och dess närområden

Närområdessamarbetet fortsatte med inriktning på Atlanten och Östersjön. Inom Atlantensamarbetet hölls ett fiske- och miljömöte på Färöarna i juni som behandlade behovet av att utveckla samarbetet inom regionen, att utveckla ett miljövänligt fiske och att skydda området mot föroreningar inom ramen för den allmänna fiskeripolitiska utvecklingen inom området med bl.a. EU:s grönbok och den kommande revisionen av den gemensamma fiskeripolitiken. Inom Östersjöområdet diskuterades sjösäkerhet och fiskarnas arbetsmiljö inom ramen för det av kuststaterna etablerade nätverket BAFICO (Baltic Fisheries Cooperation).

Handlingsplanen (1998-2001) har en inriktning mot det bostadssociala området, en hållbar utveckling av bygg- och bostadssektorn samt insatser för närområdet.

Bostadssociala frågor prioriteras högt inom samarbetet. Ett nordiskt nätverk för bostadslöshetsforskning har återuppstått och skall verka för att skapa ett forum för årliga diskussioner om pågående och framtida forskning om bostadslöshet i Norden. Boendekostnaderna har uppmärksammats genom en konferens om rimliga boendekostnader. Som ett nytt element i samarbetet ingår stadspolitik. Staden har från flera utgångspunkter ett betydande inflytande på den enskilda människans livskvalitet. Samarbetet har som mål att utbyta erfarenheter och starta möjliga initiativ som belyser sammanhangen mellan olika intressen i städerna och därigenom lägger ramarna för en hållbar utveckling, ekonomiskt, socialt och miljömässigt.

Arbetet med hållbar utveckling av bygg- och bostadssektorn har inriktats på frågan om hur de boendes konsumtionsmönster/vanor kan bidra till målsättningen om hållbar utveckling av bostaden.

Insatser för närområdet innefattar en kartläggning av de rättsliga former och lagar för brukarägda bostäder som gäller i de baltiska länderna idag.

Under året har det också antagits en ny handlingsplan för perioden 2002-2005.

3.4.7 Transport, infrastruktur och trafiksäkerhet

Samarbetet inom Norden

Målsättningen för samarbetet på transportområdet är att lyfta fram viktiga och aktuella transportpolitiska frågor samt understödja politiska diskussioner och främja informationsutbytet i ministerrådet.

Våren 2001 antog transportministrarna en handlingsplan för samarbetet åren 2001-2003. Handlingsplanen lyfter fram fyra prioriterade temaområden för vilka det utsetts temagrupper med mandat och budget. Dessa är; trafiksäkerheten i de nordiska länderna, hållbar mobilitet, intelligenta transportsystem samt samarbetet inom Östersjöregionen.

Trafiksäkerhetsgruppens arbete har under år 2001 gällt Norden och dess närområde.

Ett av de viktigaste projekten var Östersjö trafiksäkerhetsdagar i Pärnu, Estland. De syftade till att väcka politiskt intresse för trafiksäkerhetsfrågor och bilda allmän opinion för dessa. Dagarna var avsedda för de baltiska och nordiska länderna samt Tyskland, Polen och Ryssland och de bidrog till genomförandet av den nordliga dimensionen inom trafiksäkerhetsområdet.

Under året genomfördes även första etappen i utarbetande av trafiksäkerhetsinstruktioner på ryska. Den ryska

Trafiksäkerhetshandboken reviderades och distribuerades såväl i Ryssland som i andra länder där ryska talas.

Skr. 2001/02:90

Temagruppen för hållbar mobilitet skall stödja transportministrarnas politiska diskussioner och arbete med miljöfrågor i sektorn. Under 2001 har gruppen, som leds av Sverige, tagit fram ett arbetsprogram som skall finansieras i samarbete med Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. En grundläggande tanke med arbetsprogrammet är att resultaten skall kunna användas i EU:s arbete för ett långsiktigt hållbart transportsystem. Studier och seminarier planeras bl.a. om miljödifferentierade vägavgifter, intermodala transporter (flera transportslag) samt hur utsläppen från internationellt flyg kan fördelas på enskilda länder.

Temagruppen för intelligenta transportsystem har främst som mål att utveckla samarbete inom IT och intermodala transporter. Detta åstadkoms genom att genomföra konkreta samarbetsprojekt samt med nätverksuppbyggnad. Under 2001 har gruppen, som för närvarande leds av Danmark, ordnat finansiering av två samarbetsprojekt; förstudie av ett multimodalt reseplaneringssystem samt utredning om skyddet av personlig integritet vid användning av IT inom transportsystemet. Projekten kommer att genomföras under 2002. Gruppen utgör även ett forum för bl.a. utbyte av erfarenheter samt koordinering och initiering av aktiviteter inom området.

Övrigt samarbete på transportområdet

En arbetsgrupp med representanter från Sverige och Norge har studerat förutsättningarna för genomförande av ny bro på väg E 6 vid Svinesund.

Under året har Sverige varit ordförande i den nationella styrgruppen för Barents Pan-European Transport Area, BEATA. Övriga länder inom samarbetet är Finland, Norge och Ryssland. Även EU-kommissionen deltar. Åtta regioner i de nordligaste delarna av de nordiska länderna och fyra regioner i nordvästra Ryssland samarbetar i syfte att förbättra transportmöjligheterna dem emellan. BEATA:s styrgrupp har under året haft två möten. Under år 2001 har kunskap om trafikprognoser om de enskilda ländernas prioriterade infrastruktur satsningar sammanställts och spridits inom samarbetet. Under 2002 planeras start av ett treårigt projekt finansierat av EU inom ramen för INTERREG III, om utveckling av infrastruktur för effektiva transporter inom Barentsområdet samt en bättre koppling mellan ländernas planering. En förlängning av ordförandeperioden till två år, såsom gjorts inom Barentsrådet, övervägs.

Det skandinaviska luftfartssamarbetet med deltagande av Sverige, Norge och Danmark har fortsatt under året. Aktuella frågor har varit samordning i samband med bilaterala luftfartsförhandlingar med länder utanför Skandinavien.

Under år 2001 fortsatte dialogen mellan de nordiska ekonomi- och finansministrarna om den ekonomisk-politiska situationen i Norden. Diskussionen har bland annat fokuserat på hur de nordiska länderna påverkas av den internationella konjunktursituationen och de dramatiska politiska och ekonomiska händelserna under året, inte minst terroristattacker i USA den 11 september. I den årligen utgivna rapporten "Ekonomiska utsikter i Norden" redogörs för den nordiska konjunkturgruppens bedömning av utvecklingen.

Under året pågick verksamhet i projektform inom följande områden:

- Förutsättningar för den framtida finansieringen av den nordiska välfärdsstaten
- Effektiviseringen av den offentliga sektorn
- Ökat nordiskt indrivningssamarbete
- Den nya ekonomin och de nordiska länderna
- Nordiskt och nordiskt baltiskt samarbete om värdepappersmarknadsfrågor

All denna centrala och viktiga verksamhet finansieras i förhållandevis stor utsträckning inom ländernas egna budgetar, varför belastningen på den nordiska budgeten är mycket begränsad.

Inom miljöområdet har verksamhet pågått genom projekt på ett antal delområden inom ramen för Nordiska ministerrådets tvärsektoriella arbetsgrupp för miljö och ekonomi.

Frågor rörande skadlig skattekonkurrens behandlades under året bl.a. relaterat till skatt på alkohol och skatt på rederipersonal. I syfte att motverka risken för skadlig skattekonkurrens godkände finansministerrådet vid sitt möte i juni 2001 en nordisk arbetsordning för informationsutbyte om skattefrågor.

Frågor med anknytning till Nordiska Investeringsbanken (NIB), bl.a. avseende bankens framtida verksamhet, behandlades vid samtliga ministermöten under året. Vid mötena diskuterade finansministrarna frågor rörande NIB:s framtida verksamhet bl.a. vad gäller NIB:s roll i Norden, NIB:s roll i närområdet samt NIB och EU:s Nordliga Dimension. Härutöver behandlade ministrarna under året förslag om höjning av den ramen för NIB:s särskilda miljölåneordning (MIL). Finansministrarna kunde under år 2001 inte fatta beslut om en höjning av MIL-ramen eftersom alla länder vid utgången av året ännu inte hade slutfört den nationella behandlingsprocessen. Beslut i frågan väntas fattas under första hälften av år 2002.

Finansministrarna har vidare under året godkänt en ändring av NIB:s stadgar. Stadgeändringen innebär att basen för NIB:s utväxlingsregel utvidgas från enbart grundkapitalet till att omfatta även reserverna. Denna ändring ger NIB ett tilläggsutrymme för sin utlåning på ca EUR 2 miljarder utan en förhöjning av grundkapitalet.

EU-frågor är en stående agendapunkt under finansministrarnas möten. Finansministrarna behandlar bl.a. frågor som är aktuella inom ECOFIN men även andra frågor av särskild betydelse för Norden och/eller närområdet. Finansministrarna beslutade under 2001 bl.a. att initiera ett gemensamt nordiskt initiativ i EU på alkoholskattområdet. Frågan om hur

3.5 Medborgarpolitik

3.5.1 Arbetsmarknad och arbetsliv

Samarbetet inom Norden

Ett nytt samarbetsprogram för sektorn trädde i kraft 2001 och gäller under perioden 2001-2004. Programmets huvudmål innefattar frågor om full sysselsättning, avskaffande av gränshinder, trygghet i arbetsmiljön och arbetslivet samt frågor som gäller den nordiska välfärdsmodellen.

Utvecklingen av arbetskraftens rörlighet i det gränsregionala samarbetet är ett centralt område för sektorns arbete. Aktiviteter för att undanröja hinder för arbetskraftens rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden har fortsatt mot bakgrund av de s.k. hinderkataloger som tagits fram.

Ett svenskt initiativ 1998 om flyttningsbidrag i Norden för att underlätta internordisk flyttning utreddes ytterligare. Trots att övriga länder har förklarat sig vara positivt inställda i princip, fick inte det svenska förslaget stöd i Ämbetsmannakommittén för arbetsmarknad och arbetsmiljö vid behandling av ärendet i april 2001. Från svensk sida bedöms det inte som angeläget att driva frågan vidare men möjligheten finns att aktualisera frågan bilateralt.

Samarbetet med arbetsmarknadens parter är en prioriterad uppgift i ministerrådets arbete. Det sker genom temadiskussioner mellan arbetsmarknadsministrarna och parterna samt genom parternas medverkan i konferenser och projektverksamhet.

Under Ämbetsmannakommittén för arbetsmarknad och arbetsmiljö sorterar ett antal utskott.

Arbetslivs- och arbetsrättsutskottet är ett forum för löpande orientering, diskussion och koordinering av synpunkter inom arbetslivs- och arbetsrättsområdet i syfte att stärka det nordiska samarbetet. Utskottet behandlar inte minst aktuella EU-frågor, framförallt förslag till EG-direktiv inom EU:s ministerråd, förslag och frågeställningar som rör det nationella genomförandet av EG-direktiv och därmed bl.a. kollektivavtalens ställning inom EU samt vissa mål i EG-domstolen. Utskottet behandlar även gemensamma frågor som rör ILO och Europarådet. Under 2001 har bl.a. sakfrågor som ändring av likabehandlingsdirektivet och EU:s sociala stadga varit aktuella. Utskottet har även för sin del färdigbehandlat frågan om ett eventuellt nordiskt flyttningsbidrags förenlighet med EG-rätten.

Arbetsmiljöutskottets verksamhet är främst inriktad på samordning av EU-frågor, samordning på standardiserings- och certifieringsområdet samt främjande av gemensamma projekt på arbetsmiljöområdet. Arbetet

grundar sig på den nordiska arbetsmiljökonventionen från år 1989. Arbetsmiljökommittén har haft det överordnade ansvaret för en temarapport till Nordiska rådets session 2001. Under 2001 avslutades följande projekt: "Temamöte om psykosociala frågor", "Att orka i arbetet - ett nordiskt symposium" och "Kartläggning och utveckling av metoder för evaluering av tillsynsarbetet i Norden".

Skr. 2001/02:90

En ny överenskommelse mellan de nordiska länderna om samordning av pensionsrätt enligt statliga pensionsordningar undertecknades i juni 2001. Den nya överenskommelsen ersätter en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige från år 1973 och den innebär en anpassning av samordningsreglerna i fråga om nordisk statlig pensionsrätt till vad som enligt EG-reglerna gäller beträffande social trygghet vid flyttning inom gemenskaperna. Den nya överenskommelsen trädde i kraft den 1 mars 2002.

Norden och Europa

Sedan år 1996 finns en särskild tjänstemannagrupp för samordning av EU- och EES-frågor, EU-koordinationsgruppen. Gruppens verksamhet styrs i huvudsak av dagordningen för EU:s formella rådsmöten. Verksamheten är inriktad på löpande information om rådsarbetet samt diskussion och samordning av nordiska synpunkter i EU-arbetet.

Norden och dess närområden

Närområdessamarbetet är viktigt i det nordiska samarbetet på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet. Flera samarbetsprojekt inom sektorn pågår. Representanter för närområdena har också deltagit i olika möten. I oktober hölls för första gången ett nordiskt-baltiskt arbetsministermöte. De nordiska ministrarna har även tagit initiativ till en konferens med arbetsmarknadens parter med representanter från Östersjöstaterna.

3.5.2 Socialpolitik och hälsovård

Samarbetet inom Norden

Samarbetet inom sektorn leds av Ministerrådet för social- och hälsofrågor samt det tvärsektoriella Ministerrådet för narkotikafrågor.

Till grund för regeringssamarbetet på social- och hälsovårdsområdet finns dels ett samarbetsprogram, dels ordförandeskapets prioriteringar. Samarbetet har till övervägande del skett inom sektorns institutioner och permanenta verksamhet i övrigt.

Den överordnade målsättningen för social- och hälsovårdssektorns samarbetsprogram för år 2001–2005 är samarbetets konkreta nytta för medborgarna i Norden. Under år 2001 har både den nordiska

konventionen om social trygghet och konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster utvärderats.

Skr. 2001/02:90

Vid årets Nordiska ministerrådsmöte (social- och hälsoministrarna) diskuterades bl.a. "Tidigt ingripande i barn och ungas problem". Ministrarna beslöt att inleda ett informationsutbyte om projekt för förebyggande av utslagning av barn och unga, ett arbete som kommer att utvecklas under Norges ordförandeskap år 2002.

Beslut fattades om nedläggning av Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) och om nationalisering av certifieringsverksamheten vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM).

Norden och Europa

Aktuella EU/EES-frågor är stående dagordningspunkter vid möten inom sektorn. Sådant samråd sker även inom institutionerna. Samarbetet i löpande frågor sker i allmänhet genom direkta kontakter mellan länderna. Sverige har fortlöpande informella samråd med de andra nordiska länderna både inom ramen för såväl det europeiska som det övriga internationella samarbetet på social- och hälsovårdsområdet samt det tvärssektoriella narkotikaområdet.

Norden och dess närområden

Den särskilda grupp som sysslar med närområdessamarbetet har under året fortsatt de omfattande satsningarna på det nordiska smittskyddsprojektet samt på Nordiska hälsovårdshögskolans utbildningsarbete i närområdet. Under året har man fortsatt genomförandet av handlingsplanen för utsatta barn och unga i närområdet. De nordiska informationskontoren har en viktig roll i detta arbete och har också tilldelats särskilda medel för egna satsningar på barn- och ungdomsprojekt.

3.5.3 Livsmedelsfrågor

Samarbetet inom Norden

Samarbetet på livsmedelsområdet består av långsiktiga principfrågor och projekt. Målet är alltid att skydda konsumenten mot hälsofarliga produkter och fusk i livsmedelshanteringen. Livsmedelsfrågorna, som numera sorterar under det gemensamma ministerrådet för fisk, jord- och skogsbruk samt livsmedel, är uppdelade på fem sakområden: toxikologi, mikrobiologi, kost och näring, lagstiftning samt livsmedelskontroll.

Ämbetsmannakommittén för livsmedelsfrågor har gjort en sammanfattning över de strategier och handlingsprogram som utgör grunden för arbetet i kommittén och dess permanenta arbetsgrupper.

Dessutom är livsmedel en del av den nordiska strategin för hållbar utveckling.

Skr. 2001/02:90

Ämbetsmannakommittén samordnar vissa av sina aktiviteter inom livsmedelsområdet med konsumentsektorn genom den gemensamma arbetsgrupp som funnits några år. Bland annat har ett projekt om näringsdeklarationer genomförts under året.

En rapport inom det tvärsektoriella projektet för märkning av livsmedel publicerades under året. En annan rapport om konsumenternas krav på livsmedelssäkerhet fick stor uppmärksamhet.

På livsmedelsområdet leder kontakterna i Västnorden till att särskilt Grönland och Färöarna får ett välbehövligt stöd, samtidigt som erfarenheterna ökar för alla. Årets möte på Färöarna innehåll bland annat ett seminarium om dricksvatten, där dricksvattenproblematiken i de olika länderna inventerades.

Norden och dess närområden

Samarbetet med de baltiska länderna sköts av en grupp som kallas NordBalt, där framför allt kontrollfrågor diskuteras. Ett seminarium om genmodifierade organismer, som ägde rum i Lettland i november, genomfördes i Nordbalt's regi. Nordiska ministerrådet ger även ekonomiskt stöd till Nordisk metodikommitté för livsmedel som arbetar med verifiering av analysmetoder som används på livsmedelsområdet.

3.5.4 Konsumentpolitik

Allmänt

Sverige deltar aktivt i arbetet inom Nordiska ministerrådets konsumentsektor. Det nordiska samarbetet gynnas av det faktum att det finns mycket som förenar de nordiska länderna i fråga om kultur, språk och historia, vilket har lett till en likartad syn på konsumentpolitiken.

Inom konsumentsektorn finns tre styrgrupper: ekonomi och information, juridiska frågor samt produktfrågor. Konsumentfrågor behandlas även i två tvärsektoriella grupper tillsammans med livsmedels- respektive miljöfrågor.

Ett handlingsprogram gäller på konsumentområdet för arbetet t.o.m. 2004. Den nordiska konsumentpolitikens viktigaste mål är att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning, främja rätten till information och undervisning, möjliggöra för konsumenterna att organisera sig för att skydda sina intressen samt att ta tillvara möjligheterna till hälsa och säkerhet inom ramen för ett ekonomiskt system som bygger på en bärkraftig utveckling. Frågor som särskilt prioriteras under perioden är konsumentaspekter på livsmedel, finansiella tjänster, konsumtion och miljö, nödvändighetstjänster, IT och konsumentforskning.

Verksamheten präglas i hög grad av det faktum att tre av de nordiska länderna är medlemmar i EU och att samarbete sker med de övriga inom ramen för EES-avtalet. Det är viktigt att samarbetet stärks på det praktiska och det politiska planet så att den nordiska modellen kan bibehållas och påverka konsumentpolitiken inom EU och globalt.

Samarbetet inom Norden

Våren 2001 godkände de nordiska konsumentministrarna en nordisk produktorienterad miljöstrategi som har utarbetats genom samarbete mellan konsument-, miljö- och näringssektorerna. Strategin går under beteckningen POMS och syftar till att minska konsumenternas miljöbelastning, spara resurser samt skapa goda förutsättningar för konsumenterna att agera miljömedvetet. Tillsammans med den konsumentpolitiska handlingsplanen kan POMS-strategin ses som det första steget mot konkreta och målstyrda insatser för ett hållbart Norden.

Vid det nordiska ministermötet i juni 2001 antogs ett uttalande om vikten av att arbeta för ett ökat konsumentinflytande i standardiseringen. Uttalandet innehöll en beställning till ämbetsmannakommittén om att utarbeta en strategi för hur Nordiska ministerrådet fortsättningsvis skall arbeta för att konsumentinflytandet i standardiseringsarbetet kan öka, både i Norden och Europa. Projektgruppen väntas lämna en rapport vid konsumentministrarnas möte i april 2002.

Konsument- och näringsministrarna beslutade vid sitt gemensamma möte att en tvärsektoriell arbetsgrupp mellan de två sektorerna skall etableras. Syftet med gruppens arbete är att öka förtroendet för e-handel både från konsumentpolitiskt och näringspolitiskt perspektiv. Arbetet skall rapporteras vid nästa gemensamma ministermöte våren 2002.

Arbetet med att förbättra och utveckla den nordiska miljömärkningen Svanen fortsätter. Konsumentministrarna beslutade i juni 2001 att ändra riktlinjerna för Svanen i enlighet med vissa av de förslag som lämnats i samband med utvärderingen av Svanen som redovisades i januari 2001. I de nu reviderade riktlinjerna lyfter ministerrådet fram behovet av en bättre samordning mellan de nordiska länderna av såväl kriterie- som avgiftsfrågorna. De nordiska länderna skall även mer aktivt verka för en bättre koordinering och ett utökat samarbete med EU:s miljömärkningssystem EU-blomman.

Den tvärsektoriella arbetsgruppen mellan konsument- och miljösektorerna genomförde 2000 en kartläggning av den konsumentrelaterade miljöinformation som når konsumenterna. Kartläggningen presenterades hösten 2001 och visar att huvuddelen av den konsumentrelaterade miljöinformationen berör hushållens miljöbelastning samt att information om den miljöbelastning som orsakas av livsmedelskonsumtion är kraftigt underrepresenterad, trots att livsmedelskonsumtion står för en tredjedel av hushållens miljöbelastning. Under 2001-2002 kommer kartläggningen att följas upp i det nordiska projektet "Konsumentinformation och konsumentbeteende i ett miljöperspektiv", som syftar till att kvalitativt analysera ett antal representativa informationsinsatser. Projektets slutsatser skall ligga till

grund för en gemensam nordisk kommunikationsstrategi som väntas vara färdigställd under 2002. Skr. 2001/02:90

Finansiella tjänster fortsätter att vara en viktig fråga inom det nordiska samarbetet. Under det gångna året har utvecklingen mot större transparens på de finansiella marknaderna i Norden främjats, i synnerhet på försäkringsområdet.

IT är ett annat prioriterat område för det nordiska konsumentssamarbetet. Åtgärder har vidtagits för att synkronisera de nordiska ländernas respektive konsumentorganisationers webbplatser. Bl.a. har ett nätverk etablerats inom området.

Norden och Europa

I takt med att EU-samarbetet har fått en större betydelse har också det nordiska samarbetet fått en tydligare politisk inriktning.

Amsterdamfördraget har gett konsumentpolitiken en starkare politisk ställning inom EU, vilket innebär att konsumentskyddet skall tillgodoses vid utformningen och genomförandet av övrig politik inom unionen. Det finns åtta nordiska nätverk som samarbetar i olika projekt inom områdena finansiella tjänster, standardisering, produktsäkerhet, konsumentträtt, prismärkning, konsumentundervisning, livsmedel i konsumentperspektiv samt hushållsekonomi och skuldsanering. Mycket av arbetet i dessa nätverk handlar om det gemensamma EU- och EES-arbetet.

Åtgärder har även vidtagits för att koordinera genomförandet av direktiv samt för att utveckla och skapa förutsättningar för samarbete och snabb koordinering mellan myndigheter och organisationer när det gäller nya direktiv, förordningar samt grö- och vitböcker, särskilt när det gäller finansiella tjänster.

Norden och dess närområden

Målsättningen för samarbetet med närområdena är att medverka till att utveckla de konsumentpolitiska områden som inom Norden traditionellt ansetts som viktiga och som närområdena uttryckt intresse för. Arbetet omfattar områdena konsumentinformation, konsumenternas rättsliga ställning samt etablering av frivilliga konsumentorganisationer och utarbetas i samförstånd med representanter från närområdet. I samarbetet deltar nordvästra Ryssland alltmer aktivt.

Under 2001 har aktiviteter inom områdena konsumentutbildning, hushållsekonomi, ungdomars skuldsättning och konsumentträtt genomförts, främst i form av seminarier och konferenser.

3.5.5 Jämställdhet

Samarbetet inom jämställdhetsområdet regleras av ett program för det nordiska jämställdhetsarbetet för perioden 2000-2005. Programmet

kompletteras med en årlig handlingsplan. Samarbetsprogrammet ligger väl i linje med den svenska jämställdhetspolitiken.

Skr. 2001/02:90

En genomgående tanke i programmet är att det är nödvändigt att arbeta mer målmedvetet inom alla samhällsområden för att främja jämställdhet och lika möjligheter för kvinnor och män. Programmet skall stärka en bred insats för att integrera ett könsperspektiv inom alla politiska fält. Samtidigt skall det skapa initiativ inom utvalda områden som är särskilt viktiga, som kan lära oss något nytt eller som hittills varit försummade.

Ett arbete har påbörjats i ministerrådet i syfte att integrera köns- och jämställdhetsperspektiv i deras samlade verksamhet. Detta innebär att varje ministerråd nu har det överordnade ansvaret för att främja jämställdhet inom det egna politikområdet och inom de institutioner som är berörda av detta. För samtliga verksamhetsområden skall jämställdhetspolitiska målsättningar fastställas.

Jämställdhetsministrarna har valt ut tre huvudområden för det nordiska jämställdhetsarbetet 2001-2005: köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk ekonomisk politik, män och jämställdhet samt kvinnofrid.

Det nya samarbetsprogrammet blev godkänt av Nordiska rådet i april 2001. Under året har genomförandet av samarbetsprogrammet startat.

Jämställdhetssektorn har påbörjat samarbete med finans-, arbetsmarknads- och justitiesektorn kring gemensamma projekt.

Finansministrarna beslöt att påbörja ett samarbete med jämställdhetssektorn genom att utarbeta ett projekt, "Integrering av köns- och jämställdhetsperspektiv i nordisk ekonomisk politik". Tillsammans med arbetsmarknadssektorn har man tillsatt en arbetsgrupp som skall utarbeta en plan för ett projekt om likalön. Jämställdhetssektorn kommer tillsammans med justitiesektorn att planera och genomföra en nordisk-baltisk kampanj om handel med kvinnor under år 2002.

De nordiska och baltiska ministrarna ansvariga för jämställdhetsfrågor höll ett informellt ministermöte i Vilnius i juni. Vid mötet godkändes ett nordisk-baltiskt samarbetsprogram om jämställdhet för 2001-2003 och man beslutade att arrangera en nordisk-baltisk informationskampanj mot handel med kvinnor.

Under året har det anordnats en rad konferenser och seminarie på olika jämställdhetsteman. Bland dessa kan nämnas "Women and Democracy konferens" som anordnades i Vilnius i juni och en konferens som hölls i Bryssel under det belgiska EU-ordförandeskapet, "Gender Budgeting".

3.5.6 Lagstiftningssamarbete

En ny handlingsplan

År 1996 antogs ett överordnat samarbetsprogram för lagstiftningsområdet. Programmet har varit vägledande för samarbetet även under år 2001. Samarbetsprogrammet kompletteras av årliga handlingsplaner som utarbetas med utgångspunkt från de olika

fackområdenas betydelse för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Planen anger därvid nya prioriterade initiativ och inriktningen på det löpande samarbetet under det kommande året. Den handlingsplan som antogs vid det nordiska justitieministtermötet i juni 2001 anger fem särskilt prioriterade områden. Vissa av dessa har främst relevans för lagstiftningssamarbetet inom Norden, medan andra är betydelsefulla för samarbetet med närområdena och EU/EES. Skr. 2001/02:90

Brottslighet med rasistiska eller nazistiska förtecken

Inom ramen för det nordiska samarbetet inom justitiesektorn har brottslighet med rasistiska förtecken behandlats i olika sammanhang. Under 1999 togs det fram en rapport för att kartlägga den praktiska tillämpningen i Norden av gällande rättsregler avseende främlingsfientlighet och rasism. Därvid övervägdes också behovet av gemensam nordisk lagstiftning på området, men något sådant behov bedömdes då inte föreligga. Däremot har det understrukits att det är viktigt med ett tätt nordiskt samarbete när det gäller åtgärder för att förebygga och bekämpa brottslighet med nazistiska eller rasistiska förtecken.

Vid sitt möte år 2000 beslutade de nordiska justitieministrarna att tillsätta en grupp tjänstemän för att arbeta med frågor rörande brottslighet med nazistiska eller rasistiska förtecken. Ministrarna ansåg det angeläget att se över hur det polisiära och rättsliga samarbetet i Norden fungerar, om några hinder för samarbetet kan identifieras och om arbetet på något sätt behöver eller kan underlättas. Gruppen lämnade en första rapport vid justitieministtermötet i juni år 2001. Den slutliga rapporten avses redovisas under våren 2002.

Den nordiska familjerätten

Inom det civilrättsliga samarbetet bör särskilt det familjerättsliga området nämnas. En nordisk expertgrupp för familjerätt arbetar sedan många år med gemensamma nordiska frågor. Vidare pågår ett vetenskapligt projekt som bl.a. syftar till att kartlägga de viktigaste skillnaderna mellan de nordiska ländernas lagstiftning på det familjerättsliga området. Resultatet väntas under år 2002 presenteras i tre separata böcker. Under år 2001 inleddes dessutom en jämförande studie av regelsystemen på barn- och föräldraområdet i Australien, Kanada och Storbritannien respektive de nordiska länderna. Studien beskriver för- och nackdelar med dessa främmande rättsordningars regler och jämför dem med regleringen av motsvarande rättsinstitut i de nordiska länderna.

Vissa andra prioriterade områden

Även under år 2001 har särskild tonvikt lagts vid bekämpande av handel med kvinnor. Vid sitt årliga möte beslutade justitieministrarna att verka

för ett utökat och intensifierat gränsöverskridande polissamarbete i syfte att bekämpa sådan handel. Ministrarna beslutade vidare att verka för ett tätare informationsutbyte om planerade lagstiftningsinitiativ på området samt att delta i den av jämställdhetsministrarna initierade nordisk-baltiska informationskampanjen mot handel med kvinnor.

Skr. 2001/02:90

Samarbetet med de baltiska länderna, som tar sitt avstamp i det nordisk-baltiska justitieministermötet år 1999, har fortsatt under året. Så anordnades ett nordiskt-baltiskt justitieministermöte i Tallinn i november 2001. Vid mötet diskuterades bl.a. samarbete inom justitiesektorn, innefattande även åtgärder mot terrorism.

Löpande samarbete

Utöver de särskilt angivna prioriterade områdena samarbetar de nordiska ländernas justitieministerier löpande inom en rad områden t.ex. gällande straffprocessrätt, civilprocessrätt, offentlighetsfrågor, EU/EES-frågor, sjörätt, varumärkes- och mönsterrätt, civilrättsligt konsumentskydd, ersättningsrätt, sexuellt missbruk av barn, ungdomsbrottslighet, brottsförebyggande frågor och IT-lagstiftning.

Här kan särskilt nämnas att nordiskt samarbete normalt sker när det pågår arbete med någon rättsakt inom EU/EES. Bland annat diskuteras hur de nordiska ståndpunkterna skall samordnas. När en rättsakt antagits sker också i regel samarbete på genomförandestadiet.

3.5.7 Migrations- och flyktingpolitiska frågor

De nordiska regeringarna bedriver sitt samarbete i asyl och migrationsfrågor i den s.k. nordiska samrådsgruppen på hög nivå för flyktingfrågor, NSHF. Arbetet i NSHF bedrivs genom ordinarie möten på statssekreterarnivå, ett årligt ministermöte och genom särskilt tillsatta arbetsgrupper. Under 2001 har Sverige varit ordförande. Under året har tre ordinarie möten hållits. Nordiska ministerrådet har haft en representant närvarande.

Under år 2001 har man bland annat utbytt erfarenheter och diskuterat frågor om människosmuggling, integration och asylprocedursregler. Inför 50-årsjubileet av FN:s flyktingkonvention har det nordiska samarbetet i de globala konsultationerna och skyddsfrågorna fortsatt. Inom ramen för de särskilda arbetsgrupperna har man utbytt information och diskuterat frågeställningar kring återvändande, verkställigheter, vidarebosättning, pågående bilaterala projekt i Baltikum och gemensamma EU- och Schengenrelaterade frågor samt arbetskraftsinvandring. Under året har arbetsgruppen för Baltikum fått mandat att utveckla samarbetet på asyl- och migrationsområdet med Ryssland, Vitryssland och Ukraina. Det praktiska arbetet i det gemensamma nordiska projektet för återvändande av äldre till Bosnien-Hercegovina har fortsatt.

Nordiska utlänningsutskottet har under året haft två möten. Utskottet har primärt ansvar för övervakningen av hur den nordiska passkontrollöverenskommelsen tillämpas. Den information som utbyts

vid mötena rör bl.a. det praktiska Schengensamarbetet, pass- och viseringsfrågor samt asylfrågor. Medlemmar i utskottet är representanter för de nordiska utlänningsmyndigheterna, för svensk del Migrationsverket.

Skr. 2001/02:90

3.5.8 Ungdomsfrågor

Allmänt

Det nordiska samarbetet i ungdomsfrågor bereds inom ramen för Nordiska ungdomskommittén, som lyder under kulturministrarna. Nordiska ungdomskommittén är ministerrådets rådgivande- och koordinerande organ i nordiska och internationella barn- och ungdomspolitiska frågor och innehåller representanter från såväl myndigheter som ungdomsorganisationer. Kommittén har bl.a. till uppgift att fördela stöd till ungdomars nordiska samarbete, att koordinera nordisk ungdomsforskning och att följa upp arbetet med barn- och ungdomspolitiska frågor inom alla ministerrådets sektorer. Nordiska ministerrådets budget för nordiskt ungdomssamarbete uppgick under 2001 till cirka fem miljoner danska kronor.

Samarbetet inom Norden

En av de viktigaste uppgifterna inom ungdomsområdet är bidragsgivning till ungdomsorganisationernas nordiska nätverk och till olika ungdomsprojekt. Projektstödet omfattar numera samtliga ungdomsinitiativ oavsett om de är nationella eller lokala. Kommittén har därför möjlighet att i större utsträckning än tidigare tillvarata andra nordiska ungdomsinitiativ än bara dem som kommer från nationellt stödberättigade ungdomsorganisationer. Kulturministrarna har beslutat att 80 procent av ministerrådets budget för ungdomsfrågor skall gå till bidragsgivning. Resterande medel avser kostnader för samordning av nordisk ungdomsforskning samt kommitténs egna projekt och kostnader.

Det nordiska samarbetet inom ungdomsforskningen är en prioriterad fråga. Under perioden 1998-2002 har en forskningskoordinator anställts på heltid. Syftet är att stärka samarbetet mellan ungdomsforskare, beslutsfattare och brukare. Ett nytt nordiskt femårigt ungdomsforskningsprogram "Unga i Norden" har antagits av nordiska ungdomskommittén och tillställts Nordiska Ministerrådets forskningspolitiska råd för fortsatta diskussioner.

Vid Nordiska rådets session i Stockholm 1999 rekommenderades Nordiska Ministerrådet att utarbeta en ny tvärssektoriell handlingsplan för barn- och ungdomspolitiskt samarbete inom Nordiska Ministerrådet de kommande fem åren. Denna plan ska också belysa andra sidor av barn- och ungdomars levnadsvillkor än de som togs fram inom handlingsplanen för nordiskt barn- och ungdomskultursamarbete 1996-2000. På uppdrag

av Nordiska Ministerrådet har Ungdomskommittén i samverkan med berörda parter utarbetat ett underlag för handlingsplanen "Norden in i ett nytt årtusende, tvärsektoriell handlingsplan för barn- och ungdomspolitiskt samarbete 2001-2005". Planen har under året behandlats inom ministerrådets olika sektorer och godkändes av Nordiska Ministerrådet (Kulturministrarna) i juni 2001. Det tvärsektoriella samarbetet har därför förstärkts och under året har ett samarbete inletts med skol-, social- och arbetsmarknadssektorerna.

Norden och dess närområden

Utvecklingen av ungdomssamarbetet mellan Östersjöstaterna har varit en prioriterad fråga sedan det finska ordförandeskapet 1996 och samverkan med de s.k. närområdena är ett av de prioriterade områdena inom Nordiska Ministerrådets verksamhet. Inom ungdomsområdet drivs utvecklingen i nära samverkan med andra regionala samverkansstrukturer, exempelvis Östersjöstaternas råd.

3.6 Säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete

Sedan år 1997 diskuteras säkerhetspolitiska frågor vid Nordiska rådets sessioner. Det tar sig uttryck i bl.a. att de nordiska utrikesministrarna respektive de nordiska försvarsministrarna lämnar gemensamma redogörelser vid sessionerna och deltar i debatten.

Fredsfrämjande verksamhet

De nordiska länderna samarbetar i de fredsfrämjande insatserna på Balkan. I Kosovo ingår Sverige, Norge och Finland i samma brigadområde och i Bosnien finns en nordisk-polsk stridsgrupp där bl.a. Sverige, Finland och Danmark arbetar med civilmilitär samverkan. Samordning mellan länderna sker även inom en gemensam logistikorganisation i Makedonien.

Fortsatt arbete har genomförts inom NORDCAPS (Nordic Coordinated Arrangement for military Peace Support) med att få en multinationell krishanteringsstyrka, upp till en brigads storlek som skall vara operativ under 2003. Sverige och Finland deklarerade under 2001 års kapacitetskonferens inom EU sin avsikt att ställa nationella resurser, anmälda till NORDCAPS styrkeregister, till EU:s förfogande för militär krishantering.

Samordning inom NORDCAPS har även genomförts angående de nordiska bidragen till den multinationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan. Denna samordning har hittills främst skett inom områdena logistik och transporter. Bl.a. har en gemensam transportledning upprättats i Norge.

Efterhand som Nato:s planer för omstrukturering av krishanteringsstyrkorna i Bosnien (SFOR) och Kosovo (KFOR) blir

kända kommer NORDCAPS att ges i uppgift att se över möjligheterna till fortsatt nordisk samordning inom dessa insatser.

Skr. 2001/02:90

I september 2001 genomfördes övningen Barents Rescue i Partnerskap för Freds anda. Ansvarig myndighet var Statens Räddningsverk, som genomförde övningen i nära samverkan med Försvarsmakten och ett stort antal andra civila myndigheter. Sammanlagt 23 länder medverkade under övningen, som direkt deltagande eller som observatörer. Ett huvudmål med övningen var att förbättra förmågan att samverka civilt - militärt och nationellt - internationellt inom ramen för ett scenario där delar av samhället utsätts för radioaktiv strålning. Sommaren 2001 genomfördes den årliga övningen Nordic Peace i norra Norge. Nordic Peace är en övning i Partnerskap för Freds anda med det övergripande syftet att vidareutveckla de nordiska ländernas och andra länders förmåga att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. Även civila organisationer deltar i övningen. Nordic Peace genomförs under 2002 i Sverige. Under övningen kommer särskild fokus att ligga vid civil-militär samverkan.

Sverige och Finland lade i november 2001 fram ett gemensamt initiativ i Euro-Atlantiska Partnerskapsrådet (EAPR), beträffande åtgärder mot terrorism. Rådet består av Nato:s medlemsländer och de länder som deltar i PFF-samarbetet. Syftet med initiativet är främst att identifiera några möjliga samarbetsområden inom EAPR för att effektivisera kampen mot terrorismen. Initiativet kommer även att stärka EAPR och att utveckla PFF-samarbetet på längre sikt.

Minröjningskoordinering

För att underlätta samordningen av både de nationella och de internationella satsningarna inom minröjningsområdet har det under det senaste året pågått ett arbete för att skapa en allmän inriktning och tydliga mål för Sveriges agerande inom detta område. Inom det nordiska samarbetet har en svensk minkoordinator fortsatt medverkat i samarbetet med övriga nordiska minkoordinatorer. Deras arbete har främst berört forskning, materielutveckling, industrifrågor, utbildningsfrågor samt fredsfrämjande och humanitära insatser. Till detta har svensk medverkan funnits i och lämnats till Nordic Demining Research Forum (NDRF).

Handlingsplan för nordiskt försvarsmiljösamarbete

Sedan hösten 1997 finns ett handlingsprogram för nordiskt försvarsmiljösamarbete. Samarbetet fortsätter och har under 2001 delvis kommit att avse gemensamma nordiska uppfattningar i Östersjö- och EU-sammanhang.

Säkerhetsfrämjande samarbete

Det nordiska samarbetet har utvecklats och fått en nydynamik genom våra grannländer Estlands, Lettlands och Litauens deltagande. Det säkerhetsfrämjande samarbete som Sverige sedan ett decennium bedriver med dessa länder är en hörnsten i svensk Östersjöpolitik. Det bidrar till Sveriges och hela Östersjöregionens säkerhet. Samarbetet har sedermera kommit att omfatta även Ryssland, Polen och Ukraina. En stor del av det säkerhetsfrämjande samarbetet avser civila insatser. En del av samarbetet omfattar det militära området. De nordiska länderna stödjer Estlands, Lettlands och Litauens arbete med att bygga upp nationella försvarsmakter under demokratisk kontroll. Tillsammans med ett antal andra länder genomförs projekten Baltbat (Baltic Battalion), Baltron (Baltic Naval Squadron) och Baltdefcol (Baltic Defence College). Kunskapsöverföring inom flera områden, bl.a. demokratisk kontroll och styrning av försvarsmakter, modernt ledarskap, totalförsvar, är från svenska utgångspunkter betydelsefull.

Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att våra kontakter med Estland, Lettland och Litauen utvecklas till att vara av liknande karaktär som vårt nära samarbete med Finland, Norge och Danmark. Säkerheten i Nordeuropa kan inte skiljas från säkerheten i hela det euroatlantiska området. Ett tydligt amerikanskt engagemang i Östersjöområdet är av central betydelse. Länder utanför den nordiska kretsen som lämnar ett betydelsefullt stöd till de baltiska länderna såväl bilateralt som genom de multilaterala projekten är förutom USA även Tyskland, Storbritannien och Schweiz. Ett sätt att fördjupa andra länders engagemang i Östersjöregionen är att gemensamt utveckla verksamheten inom PFF och det Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR).

Försvarsmateriel

Arbetet under det nordiska ramavtalet om försvarsmaterielsamarbete har varit fortsatt intensivt. Under 2001 fattades beslut om anskaffning av nordisk medeltung helikopter. Sverige, Finland och Norge beslutade att inskaffa helikoptertyp NH 90 medan Danmark valde att anskaffa helikoptertyp EH101. Helikoptersamarbetet mellan Sverige, Finland och Norge kommer nu att fortsätta i första hand vad beträffar utbildnings- och logistikfrågor.

Sedan några år pågår ett samarbete om en gemensam utveckling av ubåtar, det s.k. Vikingprojektet. Även inom andra materielområden pågår gemensamma projekt, såväl på multilateral som på bilateral basis.

I juni månad 2001 undertecknade försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ett nordiskt avtal om stöd till industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Regeringen har i propositionen "Fortsatt förnyelse av totalförsvaret" föreslagit riksdagen att godkänna avtalet. Riksdagen godkände avtalet i december 2001.

Flerårigt nordiskt säkerhetspolitiskt forskningsprogram

Under året har arbetet med det nordiska säkerhetspolitiska forskningsprogrammet fortsatt. Syftet är att öka nätverksbyggande mellan nordiska forskare. Ett antal olika projekt inom det säkerhetspolitiska området är aktuella inom programmet och leds från olika nordiska institutioner. Under 2001 har Island uttryckt intresse av att delta som medfinansierare av programmet.

Skr. 2001/02:90

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 7 mars 2002.

Närvarande: statsminister Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Ulvskog, Lindh, von Sydow, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Lövdén, Ringholm, Bodström, Sommestad

Föredragande: statsrådet Lindh

Regeringen beslutar skrivelse 2001/02:90 Nordiskt samarbete 2001

